

Hind 40 marka

ROMAN

No 7

SISU:

H. Courths-Mahler: Sinust küll ei lahku ma!

Jules Verne: Saladuslik külaline.

S. Sömer: Kewadepühaks.

Hellmuth Unger: Surm katusel.

Emile Verhaeren: Lumi.

Onni Okkonen: Unistus üksinduses.

Sadik Ugljen: Päästew kook.

Ewa Gaetgens: Lihawõtted maal.

Otto Born: Ilusa lese igatsus.

Max Pemberton: Linn mere all.

Lihawõtte number.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS "ARENK",
TALLINN, 1924, III, AASTA KÄIK.

Kindmõistatus

Nr. 7 (49).

Mind saan ei salli,
Wankert pean ma kandma
Ja mõnel tunnikellal
Abijõudu andma.
Mind müüriisepal tarwis üle kõige —
Nüüd mõista sõber — „ratas“ pole õige.

Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän. 16 kuni 1. maini. Lahendajale nimed avaldatakse „Romaan“ № 10.

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse välja: **Kirjastus-osahi-**
sus Albert Org'i kirjastusel ilmunud kodu ja kooliraamatutest: 1) **A. Tam-**
mann — **Jüri Wilms**; 2) **S. Legerlöf** — **Wagajutud Kristusest**; 3) **A. de**
L. martine — **Graziella**.

„Romaani“ talitus.

Kindmõistatuse lahendus

Nr. 4 (46)

on: **K a j a** (wastukaja).

Seekord on saadetud rohkesti mitte õigeid seletusi, nagu: tuul — (48 korda); õnn, kewade, kägu jne., kuna

Õigeid seletusi saatsid:

Tallinnast: R. Hacker, Hilda Jürgens, H. Loorberg, H. Saage, Olli Sandrak, Helgo Schneider, L. Tõnisberg, Pauline Weimann, Alfred Wandmann.

Tartust: Laine Kangro, Hugo Koern, L. Nieländer, Elmar Herbst.

Pärnust: Peeter Koot, J. Palk, S. Reimann.

Rakwerest: Hilja Leili Sildewer, Walentin Weinberg,

Wändrast: Adolf Bergmann, **Kasarist:** K. Lemmergas. **Torist:** H. Kalbus. **Suure-Jaanist:** Linda Ottas. **Mõisakülast:** Ella Palu. **Simunast:** Johan Unt.

Neist wõitis loosi läbi 1 **nikkel kohwikannu L Tõnisberg**, Tallinn, Lembitu tänaw 8-b krt. 5.

„Romaani“ talitus.

Tellige veel täna lähemast postkontorist ilma iga lisamaksuta ajakiri

≡ „ROMAAN“. ≡

Romaan

Nr. 7

Ilmub kaks korda kuus.

1924

III aastakäik.

Sinust küll ei lahku ma!

Saksa kirjaniit Hedwig Courths-Mahler'i romaani.

2

„Jumalale tänu Teie kõnelete keelt, mida mina mõistan. Ja ei leia sellist mitte süüdsufeta olemat, kui inimene ilusasti elust rõõmu tunneb. Institiudis tohtisime seda waewalt mõelda, ja Teie eeskäija, mana preili, ei, mina ei taha teid alandada, seda maest, aga meie piinasime üksteist wastamisi. Tema armastas sootaks tõetud tubaksid, ja mina wärsket õhku; tema oli koguigatsusest haige ja kurb, ja mina tahaksin alati naerda, teid eksitas wõhemgi kahin, ja minu ergud hakkawad mässama, kui mu ümbrus liig waike on, ütlege ise — kas see polewad wastasti! une piinamine?“

Elisa pidi selle kentsaka jutu üle naerma. See oli see, täie kõlaga naer, mis südamest tuli. Tatjana naeris kaasa.

„Do, kui ilusasti Teie naerate! Eks ole, me tahame alati heas tujus olla mis? Oleme palju üksi. Emal on wähe aega ja tal on wististi heameel, kui teab, et Teie juures hea hoiu all olen. Ei, Teie ärge oma nägu sugugi tõsiselt tehke. Eks ei passi Teile see waki pädagoogilik ilme ja teiseks töotan ma waba-tahhtlikult ja pühalikult, et Teie juures uhmasti tahan õppida. Kas küllma kardate ka?“

Elisa tõstis silmad üllatatult üles.

„Külma? Ei, kõrgus, ei. Olen palju tallisporti harrastanud ja sellepärast mitte külma kartlik.“

Tatjana plaksutas käsi.

„Oh, see on ilus. Siis wõime uisutada ja saaniga sõita. Kas sõidate heameelega saaniga?“

Elisa naeris.

„Siitnant olen ma seda lõbu harwa maitsnud, aga wõin kõrgusele kinnitada, et saanisõit

talwe herranduses midagi muinasjutuliku ilusat on.“

„Noh — siis peate seda õige tihti nautima. Aga kinkis mulle ilusa saani, mida ma aga siitamaani sain wähe tarwitada. Oma ja preili saanisõitu ei armastanud ja mina pidin alati ootama, kuni isa wõi wend minu peale halastaksid. Aga neilgi on minu jaoks wähe aega. Nüüd peab see muntuma. Ja nüüd tulge minu tuppa. Kui see Teile õige on, siis seame midagi tunniplaani-taotist kokku.“

Nad läbisid suurest e'utoast ja läksid mõneks toast läbi, mida Elisa weel põ'nud näinud ja mis wististi wärsti pere'onnas intsimsemad ruumid olid. See oli üks tore saal Dubwig XVI. stiilis, üks hubuar empiiristilis, üks riidepanemise — ja magamistuba, täitsa modern walgete mööblitega, ja siis Wana-Wene töötuba raskete mööblitega ja kiroheliste ukseseriittega ja wafadega.

Kui Tatjana Elisale seda tuba näitas, ja oli ütelnud, et nad selles toas tahtwat töötada, ütles ta naerdes:

„Teate mis minu wend sellele toale on nimelnud? Hirnumamber.“

Elisa hakkas rõõmsasti naerma. Tatjana wajas toolile ja hüüis wallatult:

„Teie näeru e'ft põgenesid wististi kõik hirmumaimud. Preili ei naernud itagi!“

„See on wäga kurb, kui inimene ei wõi naerda.“ ütles Elisa kaastundlikult.

Tatjana noogutas elawalt pead.

„See on tõsi! Siis ei julge ka keegi teine oma elurõõmuaga laagedale tulla. Mul oli preilist tihti wäga kahju, aga — see on minust kõige pahem — mina saan ruttu lärstuts, kui keegi

ainult kurbab. See on inetu iseloomuwiga — eks?"

Elisa silmitses noort wüürstinnat ja ta süda läks soojaks. See oli sooja südamega neiu ja wõitis ta südame. Sooja ilmega ütles ta tõsiselt:

"See kärstus on ka kõigil teistel noortel, terwetel inimestel weres, kõrgus. Minult siis, kui tebagi tõsiselt armastataks, kannatataks kõik kannatlikult."

Tatjana kargas püsti.

"See on suurepärane, et Te mulle pikka karistusjutlust ei pea. Aga — mis me nüüd teeme? Täna me weel ei õpi. Esiteks sellepärast, et see Teie siatuleku päew on, ja teiseks sellepärast, et eilsest pallist weel wäsinud olen. Kas pean Teile meie maja näitama, et õskate teed leida?"

"Ma ei tahaks kõrgust waewata ega enam wäsitada," wastas Elisa.

Tatjana naeris kelmitalt.

"Oh, selleks pole ma weel kangeltsi wäsinud, ainult õppida ei taha ma täna. Ma teen juba heameelega, sest paigaldistumine ei meeldi mulle."

Ja ta saatis Elisa lõbusasti majast läbi. Suures pidusaalis, mille parkettpõrand nagu peegel läkis, läsis ta äkki keset seletust, mida ta oma esivanemate kohta andis, selle pilbid jena katrib.

"Kas heameelega tantsite?"

"Jah, kõrgus, nagu kõik noored neid."

Nüüd kaemas Tatjana tema ümbert kinni ja keerutas teda saalis ringi, nii et mõlemad hingetaks jäid. Elis lastis Tatjana läbi saali liugu, ja ühe oma esisa ees jügamat knifsu tehes ütles ta pühaklikult:

"Palun wabandust, mu herrased, et Teile rahu rikun, aga partett on imesite — palun seda armulikult filmas pidada."

Ja torebaste leerutas ta weel lord üksi läbi saali.

Samal Almapilgul astus saali üks pikk, sirge õhwitser ja kahmas tantsiwa neiu naerdes oma kätte waha.

"Mis siis sina teed, Tatjana?" hüüdis ta, neiuaga weel pigut ebast tantsides.

Tatjana oli jahmatades siljatanud.

"Kõik head waimud — sina oled see, Sassa. Arwastin, et mõni esisa raamist wälja tuli ja minu trahwiks kinni wõttis."

Aleksander hakkas waljusti naerma.

"Wististi oled neid narritanud, sest et sul paha südametunnistus on," ütles ta ja lastis ta suudeldes lahti.

Sellejuures langesid ta filmad Elisa peale, kes tagasihoblikult eemal-seisis. Ta kahwatas äkki wõbrast nähes ja ta filmad läksid suureks.

See walgetwerd ilubus, mis Wene naiste iludusest nii lahku läks, awalbas ta kergesti sütiwa südame peale kummalist muljet. Elisa punastas tahtmatult tema pilgu ees.

Oleks Maria Petrowna seda pilgu näinud, ta oleks ligemat wõimalust tarwitunud, et ilusat selfineit oma pojale kahjutuks teha; Tatjana oli aga liig noor selle otsustamiseks, tema rõõmustas wäga Aleksandri imestawa näo üle.

"Eks ole, Sassa, preili on hirmsasti muutunud," hüüdis ta naerdes ja esiteles neid. Silmapilgu waatas Elisa noorele wüürstile silma, siis löi ta oma filmad kõhudes maha. Aleksander kummardas wiisakalt ja ütles mõned wiisakad sõnad. Elisa kohmetust märgates põõras ta nokkides õe poole, et Eijale toibumiseks aega anda.

"Siis olin küll wist esimese Sassa keele õpetuse tunnistaja Tatjana? Oled ja siis oma legewuwmälja hirmukambriist stia walgemasse ruumi üle toonud?"

Tatjana rapu as pead.

"Ei, mu teadatahtja herra wend. Täname päew ei ole foolipäew. Me pole tunniplaani asjus weel ühisele arwamisele jõudnud. Näitaksin preili Elisale esiti meie maja ja tutvustaksin teda siis meie esivanematega."

"Ahaa — ja sel puhul estnefid ja õige temperamentliku tantsuga?"

"Jah, esiti preili Elisaga — ta õskab hästi tantsida — ja siis üksi. Ja kuna juhust su just parajal ajal stia saatis, siis, mu herra, palun waltserile — aga hästi!"

Aleksander oli koge nõus.

Kätt õe piha ümber pannes lendas ta pill jälle Elisa poole. Nüüd ei olund see pill enam nii walitsemata kui warem esimeses üllatuses. Aga ta lendas omelt kui süütaw süde Elisa wärisewasse südamesse.

Õde ja wend tantsisid ja Elisa pill jälgis neid imestades. Wilmaks peatas Aleksander just Elisa ees ja ütles naljatades:

"Nii, preili Heib'g, siin annan ma Teile Teile õpilase jälle kätte. Loodetawasti ei pea Teile meid jõledamaks kui juba isegi oleme."

"Kes rõõmus on, pole ial jõe, kõrgus. Rõõmus inimene wõidab elult parima külje ja see on alati tark tegu," wastas neiu nii rahulikult kui suutis.

Aleksander silmitses teda, kuna Tatjana naerdes tal kaelas rippus.

"Kas kuulsid, Sassa? Ja nüüd mõtle, kui targad me peame olema. Ja kui tore, et preili seda usub. Kujuta enesele ette Brantuse preilit selles seisukorras! Kas tema oleks meie ülemeelele ka selle tähenduse annud?"

Aleksander tegi kentsakalt ehmunud näo.

"Ara kutsu tema waimu wälja, Tatjana. Ta külmatab ennast, saab hambawalu ja ilmub mulle siis unes paistetanud põjega. Kujuta enesele seda kord ette."

Mõlemad hakkasid heledasti naerma.

Kuna õde ja wend naerisid ja naljatasid, oli Elisa üda äkki raskesti läinud. Ta üda põksus rahutult ja tal oli tunne, nagu oleks ta elu sel tunnil uutesse rooba-tesse kalduud. Omal teerajal nägi ta äkki ottsaid punaste rooside asemel, mis seal enne õitsnud. See oli nagu filmawitrastus ja ta siimites seda hirmunult.

Ja see kõik oli tekinud noore wärsti pilkude all, mis temast ei tahtnud lahkuda, waid ta magusasje uinakusse sulgutasid.

Siis lahkus Aleksander, et tja juure minna.

Kuid saali ussel pööras ta veel kord ümber ja waatas Elisa poole tagasi, nagu oleks tal olnud raske lahkuda.

Tatjana ei olnud seda salajasti wahemängu märganudki; ta wõttis Elisa käest kinni ja juhtis teda läbi tubade edasi. —

Wärst Aleksander läks isa juure ja üllatas teda teatega, et ta tulewikus tahta enam töötada kui siamaani. Ta olla arusaamivale jõudnud, et asjatunult aega ratsawat. Kõige pealt tahta jälle keeleõppimist jatkata. Ja kuna nüüd Tatjana oma uue Saksa seltsineiu käest hoolega Saksa keelt õppimat, siis tahtwat temagi, niipalju kui teenistus aega andwat, sellest kasu saada ja nende jutuwajamise tundidest osa wõtta.

Wärst Iwan nägi ses teatuses tõenduse, et Aleksander nüüd elu peale tõesti tahab tõsisemalt waatama hakata, ja seletas, et tal selle wastu midagi ei ole.

Kui ta aga hillem laua juures oma tütre seltsineinga tuttavaks sai, tulid talle poja äärmise keelehumi kohta kummalised arwamised. Kõige pealt siimites ta noort seltsineiu tüki aega terawasti. Ja selle tulemus rahustas teda. See preiti polnud ta pojale kergeks lõbutsemiseks mitte saada. Ja muud ta ei kartnud. Wõtku siis Aleksander pealegi osa neist keeleharjutustest. Need takistasid teda kindlasti siis teisi jõledust tegemast.

* * *

Tatjana muutus oma noore seltsineiu wastu päewpäewalt soojemaks, palju soojemaks, kui see nii suure wahje peale waadates, mis nende wahel oli, harilik on. See waheford et olnud mitte niisugune, kui see harilikult ülema ja alama wahel on, waid nad olid nagu tats sõbrannat, keda südamele kokkusa oli ühendanud.

Maria Petronna märkas peagi, et Tatjana oma nooruse tubinas piiristis enese ja Elisa

wahel katjus ära kaotada. Aga ta märkas ka, et Elisa haruldase taktitundega ennast õstas sellesse oluforda paigutada. Peale selle märkas wärstinna rahuldutult, et Elisa rahulik olemus ta tütre tihhi liig ülewoolawale loomule parandawat mõju awaldas.

Sellepärast ei pahaudanud ta tiial tütreaga, et see oma seltsineiu wastu liig lahke oit.

Ka wärst Iwanil polnud seltsineiu selle iseariiku seisukorra wastu midagi ütelda. Ta nägi, et neiu wärst Aleksandri wastu wäga tagasihoidlik ja korrekt oli ja et ta poeg oma meeldiwuse wäga lugupeetud mitjakusesje asetas.

Elisa wõttis oma olemusega peagi kõikide poolehoidu, ja nii kujunes tema elu ta unes tegewuskohas wäga armsaks.

Muidugi — südames ei saanud ta tiial lahti piinawast rahutusesst, nikaui kui wärst Aleksander tema ligidal wiibis ja oma filmad laskis tema peal puhata. Neiu tundis ta pillu, ilma et sellega oleks tarwitsenud kokku puutuda, ja ta süda kuulutas jeda talle waljult põksudes, kui Aleksander tuppä astus.

Kuna Aleksander enamasti alati omaste seltsis sõi, siis nägid nad üksteisi peaeagu igapäew. Aga Aleksander hoidus oma tundeid wanemate juuresolekul ilmutamast, ja Elisagi ostas enese üle jedamörd waltiseda, et keegi ei märganud, millist mõju noor wärst ta peale awaldas.

Hoolega õpiti Saksa keelt. Elisa sai peagi aru, mis tõukejõud Tatjanal oli, et ta Saksa keelt nii hoolega õppis. Sest tihhi nägi ta noort wärsti Sogareffi Kalnohy palees ja märkas peagi, misugune waheford noorte inimeste wahel oli.

Oma ema suureks rõõmuks ilmus ka Aleksander nüüd tihhi tema juure teele ja oli üdise palju kodusem kui enne. Ema ei aimasid, mis ja kes talle magneebiks oli. Ja enam kui see ta rahule hea oli, puutus Aleksander Kalnohy noore seltsineingä kokku. Mingisugune salajane wõim tõmbas teda ifka jälle neiu lähedale.

Ta ei tunnud enam i ennast. Tunne, mis teda Elisa ligidale tõmbas, paistis talle tihhi olewat piinaw ja ekstrem, kuid omelt ei tahtnud ta sellest ilma jääda. Tihhi katjus ta isennast tolgata, et ta kui märatseja noormees Elisat jälgis. Pealegi, kuna neiu ni tagasihoidlik oli ja tema eest ennast harilikult kõrwale hoidis.

Aga just see'p see oligi, mis teda ifka jälle uuesti ärritas. Ta oli harjunud naiesüdameid kergesti wõitma; ainult see wäike Saksa neiu, kellele ta selgesti nätas, et ta temaie meeldis, ainult see pidi tema wastu kümaks jääma! Miks?

Ifka tihedamini hakkas ta neiu seltsi otsima ja ta keeleharjutustel käima.

Samal ajal mölgutas Maria Petrowna enam kui itaal enne sellelste mõtteid, kuidas Aleksandrit jaoks Anna Pawlownaga paari panna. Noor suurwürstinna, kel ema enam ei olnud ja kes isa vastu külm oli, lähenes ikka enam Maria Petrownale, tundes, et see ta armastust würsti Aleksandri vastu toetas ja nende ühendust soowis.

Tatjanalegi püüdis suurwürstinna läheneda, aga nende wahel oli nii wähe ühiseid tundeid, et südamlikku wahetorda sinna tekkida ei wõinud. Ja ni. jäid nad üksteise vastu külmaks.

Aleksandri oleid ema püübed ja suurwürstinna soowid vastu meelt. Mis oli talle Anna Pawlowna? Tema ilu, nagu teistegi naiste ilu, kahwatas Elisa ilu ees, kelle pilt talle iga päewaga sügawamasse südamesse läks. Ja tal oli ülimaks püüdeks ainult wäiksele seltsineule meeldida.

Ei aidanud, et ta ennast ise sellepärast tolfas. Ta katjus temast päewade kaupa kaugele jääda ja lootis sel kombel pääseda nõiduwusest, mida neiul Helbig tema peale teadmata awalbas. Aga pikalt see ei kestnud. Ühtselt ei suutnud ta enam igatsust maha suruda ja tormas kärstult Tatjana tupp, kus ta arwas neiul Helbigi tõesti wiidawat.

Nii korbus see lord jälle.

Wiis päewa polnud ta neiul Helbigit enam näinud, oli pealegi ema soowi filmas pidades katfunud Anna Pawlowna peale mõtelda. Ta oli mõnesugustel wabandustel isegi sõdgiagadel ära olnud ja enesega aru pidanud, kas ei oleks parem Anna Pawlownat kosida, kui nagu jõe walgetwerd neiul Helbigi järele jooksta.

Kuid kõik need mõtted sulasid nagu waht, sest et ta igatsus teda enam rahule ei jõtnud.

Rahutult, põlewal pilgul, astus ta Tatjana tupp. Daamid istusid laua juures.

Tatjana teretas teda rõõmsasti:

"Oa — wiimaks ometi nättad ja jälle oma nagu, laiskworst! Sinu õpihimu näib mitte wäga suur olewat, et nii kauaks ära jäid. Kus ja kõik see aja oltid?"

Aleksander wõttis pärast teretamist istet Tatjana kõrwale, Elisa vastu, waatas neuile otse ja wastas:

"Kui sa teatad, õekene, kuidas minu õpihimu mind iga päew sita on ajanud. Aga ma ei saanud tulla, teenistus oli tibe. Wahepeal oled ja muidugi palju edasi jõudnud, mis?"

"Oo, preili Elisa on minuiga wäga rahul."

"Tõesti — on see nii, preili Helbig?" küsis ta Elisalt, temale kindlasti filma waadates. Näüd pidi ta temaga ometi rääkima ja teda filmitfema.

Elisa walitfes enese üle. Nähtawa rahuga tõstis ta filmad ja ütles naeratades:

"Rõõgus wõiwad kindel olla, et ma wäga rahul olen."

"Näed nüüd, Sascha! Pealegi tuleb ja õige huwitawale õpetunnile. Meie konjugeerime praegu sõna "armastama." Palun, forrafe meel, preili Helbig, et mu wend sellest ka osa saab." ütles Tatjana naerdes. Ta näis ise wäga asja juures olewat ja tal polnud aimugi, et sellega õige hädaohliku teema algatas.

"Olge nii lahke, preili Helbig, olen wäga tähelepanelik," pööras Aleksander Elisa poole. See lõi filmad kergesti kummardades raamatule ja algas.

Aleksander wõttis teda ükssilmil ja ta süda põksus, kui Elisa algas:

"Mina armastan — sina armastad —"

Enne kui ta jatkata ja edasi seletada suutis, ilmus teener ja teatas Tatjanale, et ema teda ootawat. Keegi kütlaline soowiwat teda näha.

Mitte just rõõmsasti tõusis Tatjana.

"Jgatahes tulen lohe tagast, Sascha. Sa ootad mind seni, eks?"

Aleksander ei teadnud, mis talle armsam oleks olnud, kui see ükssjäämine Elisaga.

"Muidugi votan, aga rutta," wastas ta wariseerlikult.

Ja siis oli ta Elisaga üksi. See sündis estmeist korda. Ka Elisa oleks heameelega lahkunud ja tegigi tahtmatult põgenemissarnase liigutuse. Ta nagu kahwatas sügawas ärrituses ja ta surus hambad kokku. Seda kõife märkas Aleksander hästi ja weri woolas tal südamesse. Aga ta jäi waikfeli oma kohale, kartes, et neiul eemale hirmutab.

Filma paigalt liigutamata, ainult filmad neuil, ütles ta nagu forrates:

"Mina armastan — sina armastad —"

Ta peatas ja rääkis siis edasi, nagu harjutust tehes, aga ilmega, mida wõimatu oli walesti mõista: "Ma armastan sind — kas armastad ka mind?"

Ja sellejuures waatas ta, ettepoole lastudes, neuile otseti filma.

Wert tõusis Elisa näole nagu leef. Nagu halwatult istus ta noore würsti ees ja pigistas filmad järjus ehmatufes kinni.

Nüüd tõusis Aleksander äkki ja astus ta juure.

"Elisa — Elisa," sõjistas ta kirglikult, ennast mitte enam suutes wallata.

Neiu kahwatas sama äkki kui ta oli punastanud. Temagi tõusis nüüd ja ajas enda sirget. Ninsa sammu taganes ta. Siis tõstis ta filmad ja waatas talle otse pilguga, milles

peitus kõik ta südame piin, kõik armastus ja valu, aga ka puhta neihingse loogu uhkus. Ja tasefesi, peaaegu kõlatuma häälega, ütles ta Wene keeles:

„Würst Aleksander Kalnohy on seks liig suurfluguse mõttemõisiga ja liig aus, et kaitseta waestlast haawata ja ära peletada kohalt, kus ta sunnitud on omale leiba teenima.“

Noore neiu sõnad, pill ja loogu olef awaldaft selle muidu nii kergemeelse ari-tokraadi peale sügawat mõju. Mis oli ta neiuft dieti tahtnud, mis oli ta mõelnud, kui ta oma tunbeid nii lausa wälja paistas?

Nüüd aga, kui ta nägi, mis ta sellega oli teinud ja kui wäga neiu heitus, oli tal sellest kahju, et ennaft paremini ei olnud walitsenud. Ta olemuse aus tunne ei lubanud neiuft rohkem rahutuks teha.

Et Elisa teda armastas, wõib olla puhtamini ja sügawamini kui tema siitamaani teda armastanud, selle teadmise omas ta sel pilgul rõõmsa kindluslega. Et aga neiu seft armastuseft hoolimata oma uhkuse alles hoidis ja teda õigetesse rajadesse tagaft juhtis, see täitis teda autundega. Neiu koputas ta autundele — seda ei pidanud ta teinud olema jumala muidu ja asjatult.

Sügarasti kummardades taganes ta ja ütles paludes:

„Palun andeks — palun wäga andeks — ma olin meeletu. Ahegi hinna eest ei tahaks ma Teid kurwastada, weel wähem haawata — ande mulle andeks!“

Tasefesi õhates wajus neiu pea longu. Widenus ta olekus ja wõitluswalmis olef andis järele. Nagu wäsinult wajus ta toolile ja kummardas raamatu kohale.

Raskesti õhates astus Aleksander atna juure ja silmitses sealt neiuft. Midagi kigitaw-abitut peitus neiu olekus. Ta nägi wäsinud wälja, nagu pärast raskesti wõitlust. Aleksander surus huuled kokku ja ei teadnud, kas jääda wõi lahkuda.

Enne kui ta seda jõudis otsustada, tuli Tatjana tagaft. Loomusunnil astus Aleksander talle wastu ja küsis, kes küllaline olnud: ta tahtis Elisale aega anda toibumiseks.

Siks kurtis ta, et tal õpimise kadunud ja ta õppimist enam ei tahaks jatkata. Tatjana tõreles teda sellepärast ja palus ka Elisat sedasama teha.

Weel kord pööras Aleksander Elisa poole.

„Barem ärge tõrelege, preili Helbig, waid ande suuremeelselt andeks.“

Ta lahkus tõesti ja läks wälja.

* * *

Seft päewast saadik ilmus würst Aleksander ainult wäga harwa õpetundidele ja hoibus ka muidu Elisast wõimalikult kaugemale. Aga selle sunduse all tugewnes ta armastus, kwenes ja awaldas peagi mõju loogu ta olemuse peale.

Elisa oli talle waitfelt selle tagastihoidlikkuse eest tänulik. Muidu oleks ta ju pidanud oma healt kohalt lahkuma.

Hirmjas halemuses oli ta tol päewal, niipea kui Tatjana ta lastis, oma tuppa rutanud ja seal lõuetult istemele wajanud. Senelele alati aru andma harjunult oli ta juba ammu arusaamisele jõudnud, et würst Aleksanderit armastas. Ta teadis, misfluguse wõimu see ta südame üle oli omanud, teadis, et ta tema wastu tahteta oli, kui würst kõik oma isikliku mõju tema peale maksma pani. Kõik ta rahu ja kindlus hakkas wankuma, niipea kui würst ta ligidale tuli. Ja nüüd — ! Oli ta näo katesse matnud ja mõtles wärisedes würsti sõnade ja pilkude peale.

„Mita mind, Issa taewas,“ palwetas ta. „Mita mind, et ma ei kaotaks iseennast. Tema ja mina — see ei wõi ju tial olla. Kisu see õnnetu armastus mu südamest, armastus, mille tagajärg wõib olla ainult valu ja piin!“

Ta oli ka kaalunud, kas parem ei oleks kohalt ja siit mjaft lahkuda. Aga kust leidis ta jälle niisuguse koha? Ja kui ta nägi, et würst tema wastu tagastihoidlikuks oli jäänud, siis jäi ta jälle rahulikumaks.

Aleksanderil oli aus nõu, noore neiu rahu mitte ehtada. Temagi wõitles oma trega ausasti.

Et niisugune neiu kui Elisa temale kergeks lõbutsemiseks saada ei olnud, seda ta teadis, ja teistsugust wahetorda ei wõinud ju waele neiu ja würstipoja wahel tekkida. Seda teadis ta oma kaswatuse tagajärjel kindlasti. Kõik mõistuspõhjused tõi ta oma lootuseta armastuse wastu esle.

Aga armastus et ole tial hoolinud mõistus-põhjustest ega lafe ennaft häwitada niisuguste kaalumistega, eriti kui ta nii sügawal südames istub kui praegu nende kabe juures.

Waheljal oli tali ja kewad möödunud ja suwi kätte jõudnud.

Würst Iwan läks igal suwel oma perekonnaga mõnesse oma mõisasse, kõige enam oma suguwõsa mõisasse Kalnohykse. Seft see lofs oli eriti ilusal metsarikkal kohal ja ka kõige suurem ning ilusam.

Selgi suwel läks würstlik perekond mõne jõbra ja tuttawa saatel sinna.

Selle mõisa pärast oli mitu kulla, mis aga lofsit metsa läbi olid lahutatud. Seft kes tahtis külarahwa wiletsust näha, see tarwitses

ainult metsast läbi minna. Elisa, kes seda ise oma silmaga nägi, oli põrutatud waese taluraha waesusest ja wodka-armastusest, mis kõiki rumaluse ja pimeduse kütetes hoidisid. Riisugust wiletsust polnud ta mujal veel nätnud.

Würst Aleksander ei olnud mõisaesse kaasa tulnud. Eüiti oli teda teenistus linn' hoidnud ja hiljem pidi ta isa käsul kaugemale põh. a. poole Koshnowi lossi minema, kus tarwis oli walitsejaga uue ma'nate muretsemise asjus läbirääkimist pidada. Koshnowi mõis ja selle juure kuuluw maa oli kahetaja aasta eest Kalnohydele lang. n. u d. Tookord oli ta olnud suur talupoegademõis. Üks Kalnohy eüitjadest oli sinna ilusa lossi eüitanud ja maa ümberkaudsetelt talumeestelt ära oütnud. Nii oli taft ajajookul jaanud itus mõis mis Kalno ydele head siissetulekut and. s. Nimi Koshnow, kui ka teiste mõisade nimesid liideti würsti n. mi kü. ge Nii kuisuti neid Kalno'y. Burjshkowi, Jatrusti, Obromiischi ja Koshnowi würstiks. Wäljamaal reisides reisid nad harilikult nime all Swan Koshnow ja Aleksander Koshnow. Neid nimesid t. anda oli neil õigus, ja et neid ka kodanikude hulgas palju leidus, siis mõisid nad neid t. anda, ilma et keegi oleks teadnud, kes nad õieti olid.

Würst Aleksander oli ise palunud, et ta Koshnowi saadetaks. Würst Swan märkas sellest, et poeg oli kas kõik huwi seltsineiu wastu taotanud mõi et see talle ütelnud, et kõik ta lootus ühine on. Igatahes oli tal hea meel, et Aleksander selle reisi tema eest tegi.

Würstinna Maria Petrowna tundis sellest wähem rõõmu, et Aleksander Kalnohy'sse ei tulnud. Suurwürstinna oli ka lubanud paariks nädalaks ilmuda ja nad mõlemad lootsid seal oma lootuste täideminekut.

S. Uepärast seadis würstinna asja ometi nii, et Aleksander mõne aja pärast Kalnohy'sse tuli, enne kui Koshnowi läks. Ja ei aimanud, kui palju paha ta sellega tegi.

Aleksander oli Kalnohy'st otustanud raske südamega eemale jääda, sest ta süda tõmbas teda sinna, kus Elisa wiibis. Aga ta tahtis kiusatuse eest põ. eneda, sest Kalnohy's wiibides sattus ta Elisaga ometi jälle wastu tahmist kokku.

Uma tungiwalt nõudel andis ta ometi järele, nähtawasti wastumeelset, aga ometi salajase rõõmuga. Tema oli teinud, mis mõis, enam ei mõidud temalt nõuda.

Elisa oli rõõmus ja furb ühtlasi, kui Tatjanalt kuulis, et ta wend Kalnohy'sse ei tule.

Nii wäga tänulik, kui ta temale ta tagasihoidlikkuse pärast ka oli, — sest tial enam ei olnud würst Aleksander temale ütelnud, mida

igauks ei oleks mõinud kuulda — ometi igat- ses ta t. da näha. Ja et würst Aleksander tema saatuse oli, k. Nest kõik ta õnn ja õnnetus ole- nes, seda teadis ta seigesti.

* *

Kalno'y lossis algas hoopis teine elu kui Peterburi palees. Majas oli alati külalisi. Suured peod järgnesid pidudele

Kuna Tatjana igapäew isa ja mõne kül- lise seltsis wälja jalutama ratiutas — ta oli hea ratsutaja — ja ka muidu Elia abi wä- hem tarwitas, siis jäi sellele palju waba aega, ja ta palus würstinna Maria Petrownalt luba majas midagi muud teha toht da, mida ka lubati

Mõni nädal peale maaletulekut ilmus ka würst Vladimir Sogareff Kalnohy'sse ja tema seltsis üks ta jugulastest oma abikaasa krahw Arganofiga.

Door krahwilt abielupaar wiibis Kalnohy's ainult mõne päewa, sest krahw Arganof walit- ses ise oma mõiat, mis Kalnohy ligidal seis- ses, sest et ta waene oli, ja krahwinna armastas oma meest ja weel enam oma kahetsaastast pojakest, kes koju oli jäänud.

Kõigist külalistest, keda Elisa Kalnohy's tundma õppis, meeldis see abielupaar talle kõige enam. Nad olid lihtjad ja lah'ed inimesed, kes ka waesemates oludes oskafid õnneli- kud olla ja kellezagi ei oleks wahetanud.

Vladimir Sogareff oli krahwi ja krah- winna Arganofiga juur sõber ja Elisale näis, nagu oleks ta neile Tatjanat kui oma tulewast abikaasa näibata tahtnud. Ja talle tegi see rõõmu, kui nägi, et Tatjana nendega ruttu sõbraks sai.

Kui krahw ja krahwinna Arganoff lah- sid, tuli see tihti nagu iseenesest, et Vladimir ja Tatjana ütsteisega tihedamini kokku said. Teisil külalistel sel momendil Kalnohy's ei olnud. Suurwürstinnat oodati warsti ja walmistati selleks juba ette.

Würstinna Maria Petrowna tegi Wladi- mirile kergeks Tatjanale läheneda. Ja tsegi selle deli'aatse asja juures oli Elisa würstin- nale ja Tatjanale tahtifaks aitajaks.

Tema kaitse alla mõidi noorpaar muretum- malt jätta. Elisa os'as suurepäraselt nende juures olla ja ometi mitte midagi näha ega kuulda, mis temas'e ei puutunud. Et Tatjana Elisale oma südame ju ammu oli wälja puis- tanud, seda würstinna muidugi ei aimanud.

Suurepärales wanas par. is, mis lossi pä- ralt oli ja tagapool metsaks muutus, jalutas Tatjana igal hommikul Vladimir Sogareffiga. Elisa järgnes nelle siis, nähtawasti ainult kil-

ledest ja puulehtedest pärgi punude, mis ta siis parajal filmapilgul Tatjanale pähe pani.

Seda oli ta kord jälle teinud. Wladimir Sogareff filmitses Tatjanat palawa imestusega.

"Kui imeilusasti need kirjud lilled Teie mustadele juustele passivad, — kui ilus Te olete, Tatjana Iwanowna," ütles ta ärewalt, kui Elisa jälle tüki maad oli maha jäänud.

Tatjana waatas talle otia. Neeralt rahutus säras sel ajal tüki ta filmis. Müüd aga ilmus ta filmadesse pehme sära.

"Ilus?" küsis ta mõttes. "Olen ma ilus?" Ja kirgelise kärsitusega jatkas ta: "Oh, ma tahaksin ilus olla — nii ilus, et kõikide südamed wõidaksin!"

"Kõikide südamed? On see siis tõesti Teie soom?"

Neiu raputas pead.

"Ei — see oli minu poolt rumalus, — mudugi mitte — mis kasu oleks mul sellest — ärge kuulge minu sõnu, würist Wladimir — olen tõesti alles jõe laps."

"Laps — jah — Jumalale tänu, — armas laps, kellele tahaks käed alla panna, et ta oma jalgaga kiwi wastu ei tõukaks."

Tatjana ohlas ja punastas. Ta filmis seis jälle elaw kärsitus. Ja äkki waatas ta würistile kummaltki uurival pilgul otia.

"Miks Te mulle seda ütlete, würist Wladimir?" küsis ta tõst. eit.

Würist filmitses teda ällatatumt. Nii ei olnud Tatjana teda weel ial filmitsenud. Ta ei olnud osustawat sõna weel ütelnud, usku-dest, et neiu alles liig noor on arusaamiseks, mis ta tema wastu tundis. Müüd aga nägi ta neiu filmist, et ta enam laps ei olnud, waid palamatundeline noor naine.

"Miks ma seda ütlen?" lordas ta jahmatades.

"Jah — miks ütlete mulle niisuguseid sõnu? Teie — Teie piimate," tõukas neiu suust.

"Tatjana!" hüüdis würist jahmatades.

Neiu tõrjus abitud käega ja wärin käis taht läbi. Ta kulunud tõmbusid nagu walus kofsu.

"Ah jätke — jätke mind — Teie — Teie ei tea, kui wahi Te olete."

"Tatjana!" hüüdis Wladimir weel kord kui meeletu. "Mis Teil on? Mis ma Teile tein?"

Tatjana jäi seisma. Ka Wladimir peatas. Elisa seis kaugeimal ajal ja noppis lisse.

Tatjana waatas Wladimirile näkku. Tume puna seis tal palgel ja filmad olid salajasest ärewusest niisked.

"Miks Te mulle olete teinud? Oh, ei maks Teile seda ütelda, kui Te ise seda et tunne,"

ütles ta ruttu ja rahutumalt. "Juba kuude laupa otsite minu lähedust, ütlete mulle ilusaid sõnu, nagu praegugi, ja filmisete mind — noh — nagu praegu. Teie olete täidab mind rahutusega — piinawa rahutusega. Ja iga Teie sõna jookseb ühe piiri poole. Ma ei saa seda tagasi lütata kui üleriiriminekut — ja ei tohi seda ometi ka nii seletada, kuidas ma — ah — seda ei tohi ma ju ütelda! Tean, et see, mis Teile nüüd ütlen, mittenaiselik on. Aga mina pole pehme ja kannatlik, waid wihastan, et meie, naised, ikka ainult ootama ja ootama peame. Olen selle alandamise kannatamiseks liig uhke, palun, reisiige siit koju — ma ei jöua enam kannatada!"

Wladimir Sogareff ei olnud oma elus weel ial nii lohmetu olnud kui nüüd. Rahwatades wõttis ta neiu kätest kinni. See tahtis neid wägisi ära tõmmata, aga Wladimir ei lastnud neid lahti.

"Ei — mina ei lasse Teid lahti, Tatjana. Mõn, et oin jõe mees. Palun, kuulge mind, Tatjana; ma kartsin, et Teid oma kofimisega heidutan. Teie olete minu arust alles nii noor ja nii lapselik. Minult suure waewaga jõudsin ma ennast taltsutada, oodates igalgedes filmapilku, mil wõiksin rääkida."

Tatjana seis häbelikult wärisedes ta ees. Ta filmad täitusid pisaratega. Suured pisarad wostasid tal üle põskede alla.

Wladimir waatas ümber. Elisa oli oma terawa meelega märganud, et ülestigne on, ja juba palju pöösa warju läinud. Nad olid walfes, wilusas pargis kahetsefi. Müüd kahmas Wladimir neiu ruttu hõlma ja suudles tal pisarad filmist.

"Armsam, dushenka — magus, wät'e Tatjana — sina oled naine, ja mina jõe arwastin sind lapseks. Oled ja pahane, et sind lastsin oodata? Tõesti pahane? Sa ilus, kärsitu põilpea — kas tahad mind ikka weel minema saata — mis?"

Neiu wajas wärisedes ta rinnale ja hingas sügawasti.

"Ei — oh ei. Anna andeks mu kärsitus — aga ma ei jaksanud sinu kõrwal enam nii wormilikult käia. Kellele elajin ma sest saadit, kui sind tunnen? Sinule — ainult sulle! Sinule ma õppisin, sinu peale mõtlema alati, iga tund. Sa oled mulle nii armas, nii armas. Ah, ma ei ole enam ammugi laps!"

Wladimir tõmbas ta uuesti rinnale ja suudles ta wabisewaid huuli.

Kui mina seda oleksin aitanud, dushenka! Kui palju piina oleksime mõlemad wähem tunda saanud. Aga nüüd on kõik hea — eks? Müüd

oled sa minu ema — minu ilus nāgus mōršja ja warsti minu naine!”

Tatjana nurus enda ta rinnale ja wahtis talle oma imefilmadega palawat otša.

„Wladimir — kas olin ma — wāga narr?“ küšis ta arglikult.

Wladimir naeris tafa ja ornasti, tōmbas aga otšaense lipra.

„Hirmjasti. Nagu mõni sõjafas kommunist näitand ja mulle ust. Ja ku: ma oleksin lāinud?“

Tatjana tōmbas tulnud lipra.

„Oh siis ei oleks sa mind nii armastanud, kuidas ma tahan armastatud olla ja — jah, — siis ei oleks ma sinu peale enam mõteldagi wōinud?“

„Pō.špea,“ nokkis wūršt ja suudles teda uuesti.

Tatjana wabastas enda kōhkudes.

„Sumalufene — Wladimir — kus on siis preili Elisa?“

Wladimir naeris.

„See seltsineu pärli on wāart, et ta kuld-raamisse asetataks. Kui ta ületigne oli, kadus ta näpunäitel lawalt. Ujun, ta on seal pōōsa warjus. Nē, sealt ta tuleb: jälle nāhtawale, kāsēd lillend tās.“

Tatjana ulmad hakkasid õnnelikult ja üle-meelikult sārama.

„Wean kihla, ta kaob kōhe jälle, kui mulle weel juud annad,“ üt es ta naeratades.

„Seda katsume kōhe,“ ütles Wladimir ja suudles teda tormilikult.

Ja Elisa kadus tõesti jälle. Tatjana waatas naeratades sinna poole ja siis Wladimiri peale.

„Ta teab juba ammu, miš ma nii hoolega Saksa keelt õpin.“

„Ütlešid ja seda temale?“

Tatjana noogutas elawalt pead.

„Mul pidi olema inimene, kellele ma kōit wōišin sūdame pealt wālja puistata, muidu oleksin kāršituses jurnud. Wiinaritas wotamine oli ju hirmus. Oh, teie mehed peaksite ka kōrd tunda saama, mis meie waesed sūdamed kannatamad!“

„Ja teie, neiud, peaksite kōrd ka tundma, mis sugust julgust waja on otšustawa sõna ütlemiseks. Palju enam kui sõttaminemiseks.“

„Tõesti? Do — kui mina mees oleksin, mina küll pikalt aru ei peaks. Julgešti peale hakata ja — asti tahe. Aga — sina — ütles, kas sina ootaksid rahulikult, kui neiu oleksid, kuni sinu armastatud mees sulle otšustawa kāsime: ette paneks?“

Wladimir mõtles pilfut. Siis ütles ta tõsiselt:

„E — ma usun siiski, wotamine on pahem!“ ütles ja suudles Tatjanat uuesti.

See tõrjus teda eemale.

„Nii — nüüd on küll — ma kutsun Elisa.“

„Minul ei ole sest weel kaugeltki küll,“ waid es Wladimir.

Tatjana naeris punastades.

„Nelja filma all — minul ka mitte. Aga nüüd lähed sa eni minu wanemate juure — uhun, neil on hea meel, kui neie ütled, mis siin on sündinud.“

Wladimir leks ruttu lošst.

Tatjana aga langes pōōja taga Elisa rinnale.

„Elisa — armas Elisa — mina olen wūršt Sogareši pruut!“

Elisa niimitšes teda soojalt.

„Soomin kōrgulele kōigest sūdamest õnne, nii palju õnne, kui kōrgus seda wāart on.“

Tatjana naeris.

„Oh, siis seda palju küll ei ole,“ ütles ta kurtles.

„Nii siis tuhatkorda niipalju, kui kōrgus seda wāart on,“ ütles Elisa naeratades.

„Jah, sellega saan ehk lēbi,“ wastas noor wūrštinna ja wōtt š seltsineu ümbert finni.

„Tulge ma:ta, Elisa — ja — ma kingin Teile pārawst jastiridega kettkāewōru, mis Teile alati meeldis — meie kihluse māllestufets ja tänuks selle eest, et nii hoolega lillesid noppisite. Pārja, mis mulle punusite ja mida ma sel tunnil kandsin, hoian ma alles, sest ta tōi mulle õnne!“

Pikkamisi lāksid nad lošst tagasi. Ja Elisa sai tõesti ehte. See polnud esimene kingitus, mis ta sai. Nii Tatjana kui Maria Petrowna tegid talle tihti ilusaid kingitust.

* * *

De kihluseks tuli Aleksandergi Palmokōsse. Ja päew warem oli seal wastuwōtetud üks tõrge külaline — suurwūrštinna Anna Pawlowna.

Aleksander oli kōige piinlikumalt üllatatud, kui kuulis, et suurwūrštinna seal wiibib. Nüüd, mil ta Elisast mitu nāt alat kaugel o:nud, tundis ta suurwūrštinna wastu wāhem huwitust kui ita enne.

Ruumalt ja tormilikult oli tal weri sūdamesse woolanud, ja ta oli arewuses kahwatanud, kui Elisat esimest korda kōhtas.

Elisa korraldas parašasti lillesid laua jaoks kihlusepeoks. Lilled kuskust tal kāsēst ja wärtsebes kumardas ta neid üles wōtma. Aleksander aitas teda selle juures ja kahmas siis, wāllatud tunnetest, neiu kātest finni, mis ta tasatēsti õhates oma kuumale nāole nurus.

(Sārguob).

Galaduslik külaline.

Brantsuse kirjanik Jules Verne.

Kui ma ühel tormisel septembrikuu päeval mieliskümnendatel aastal Frankfurti Maini ääres jõudsin, olin emale juba oma õhupallisõitusega termes reas Saksia suurlinnades kaunis hea nime teinud. Sellelt peale vaatamata polnud veel ükski jakslane minu korni julenud tulla, sama vähe kui Godard'i, Green'i ja Poitewin'i Pariisi õhulisõidud Saksia pinnal järeleatmamist olid leidnud.

Maewalt oli aga seekord teatavaks saanud, et ma Frankfurdist uut sõitu kawatseu alustada, kui juba end kolm tähtsat isikut osawõtjatena teatafid. Kuna ülestõusu kawatsete teostada mõni päew hiljem Teatriplatstil, algasin kohe ettevalmistustega. Mu õhulaem oli siidist ja kantsuliga imprägneeritud õhu- ja veetihedaks; ta mahutas endasse kolmkuhat kantsimeetrit gaasi — küllalt, et meid kanda kõige kõrgematele kõrgustele.

Start oli määratud Frankfurdi septembrikuu alguseks, mis ajal alati suur hull mõõraid linna woolab. Augustusgaas, mis mulle oli antud väga soodsatel tingimustel — oli eestujulikult puhas. Kell üksteist hommikupoolikul lõppes täitmine, ja nimelt olin oma balloni ainult kolmveerandini täitnud, sest gaas lateneb kõrgema atmosfääri õhemates õhukihtides ning seepärast peab tal ka seks võimalust olema.

Ümberringi ümber meie wabakspeetud täitmiskõrui moogas rahult ja kirsitult hõigla rahwaparw. Ta täitis kogu teatriplatsti, kuid rahwast tuli juure veel lähemate tänavate kaudu; kõigi majade aknad ja katused olid kaetud inimestega. Torm, mis wiimastel päewadel oli waltisenud — oli waltinud. Vämmatam soojus surus pilwitust taewast maad, ükski tuulehül ei elustanud atmosfääri. Säärase ilmaga oleks mõinud samal kohal jälle maanduda, kus ta üles on tõusnud.

Saadisin laewa sadamiskümnend kilogrammi liiwaballasti. Ballonikorn oli täitsa ümarik, läbimõõt üks meeter katiskümnend tsentimeetrit, oli meeter kõrge ja mugawalt fiksitud. Üle tema ulatusid sümmeetriliselt wõrgu lõppkõied. Balloonrõnga küljes, mis neid kirtsarnaselt ühes das — rippus baromeeter; kompass ja maandumiskantur olid käepärast. Olime walmis startima.

Jatmeste hulgast, kes ümbritsefid täitmiskõrui, paistis mulle filma teegi noormees

kahwatu ja ärewa näoga. Sin teda näinud kui kirglist pealtwaatajat juba mitmes teises Saksia linnas. Ta rahutu piik näis neelawat mu lennulooma, mis rippus tihedalt maa kohal, ta kinnipigistatud suu jäi wõitaks, kuna kogu ümbrus lobises ja lärmitses.

Kirikutornidelt löid kellad katkestist. Startimise filmapilt oli kätte jõudnud, aga mitte minu külalised-kaaslasted. Saatsin netie korteritesse järgi ja kuulsin, et üks neist olla äri- asjus Hamburi, teine Wieni ja kolmas Londoni sõitnud. Kirgi ballonisõitudel, eriti hea juhiga — hädaohust enam juttugie lohtis olla, oli nähtawasti mu kaaslastel wiimase, filmapilgul julgus kadunud, mis nähtawasti teists ümberpööratud proportsioonis nende wäledusega jalga lasta.

Rahwas, kes juba kartis pettust — hakkas nurisema — ma ei tohtinud enam wiwitada, et üles tõusta. Kuid et arjäänud kaaslaste ajmel õiget tasakaalu hoida, wõtsin paar kotti liiwaballasti juure. Maewalt olin astunud korni, lastigi juba kinnipidaw meeskond nõõrib proowiks wabama, mille peale balloon weidi kõrgemale tõusis.

„Kõik korras?“ küsisin.

„Meie noogitafid pead ja seisid walmis lohti lastma.“

„Tähele panna!“

Kirjatud rahwas murdis peaaegu kaitse- aia maha.

„Lahhi!“

Balloon tõusis aegamisi üles, kuid peogi kätis temast niisugune wapsuus läbi, et ma korwi maha kukustin.

Maewalt olin jälle ülestõusnud, kui nägin enese wastas istuwat kaasreisijat, kes programmi's sugugi ette polnud nähtud: kahwatut noort- meist.

„Tere, mu herra,“ terwitas ta mind rahulikult.

„Miks õigussega . . .“

„— ma sin olen? Õigussega, mis annab mulle võimaluse, minust lahhi saada.“

Ta julgus tegi mu sõnatuks, ma jäin talle wastuse wõrgu. Ta ei pannud juba tähelegi ja ei näinud ka minu üllatust märkawat.

„Mu enamtal teeb Teie balloni ilig ras- taks,“ ütles ta, „lubage . . .“ Ja ilma mu luba ära ootamata, hettis ta kaks kotti ballasti wälja.

"Mu herra," pöörsin ma wõõra mehe poole, otustades nii, nagu see mul ainuõimalik oli, "Teie olete lord siin — Teie jääte — kus, kuid balloni juhtimine on ainuüksi minu asi."

"Teie wiisakus," wastas ta naeratahes, "on eht-prantsuslik. Ta on pärit sealtkamast, kus minagi. Surun wainus Teie kätt, mida Teie mulle keelate. Tehtse, mis heaks arwate; ootan kannatlikult, kuni sellega walmis olete."

"Ja siis?"

"Siis wistan Teiega weidi juttu."

Baromeeter oli langenud seitsmesaja kümne millimeetri peale. Dime nüüd pea tuusjada meetrit üle kurna, ilma et oleksime saanud oma tõusmist jälgida, kuna lämmataw ja läbipuitmatu õht maasikku warjas. Nii siis waatlesin oma kaaslast lähemalt. Ta oli umbes kolme-kümne-aastane ja wäga lihtsalt riides. Ta terawa sõitega näojooned kõnelesid eratorraliselt arenenud tahtejõust, ja kehaliselt näis ta olewat äärmiselt tugew. Täielikult andunud tummale ja ühilaajele ülesõusule, jälgis ta liikumata kaduwat ja uduist sügawtu pilti oma silmadega.

"Kumal udu," sõnas ta siis.

"Ma ei wastaanud."

"Teie olete mu peale pahane," jättas ta kargakaelselt. "Raha kaasaõiduts mul ei olnud, ja seepärast pidin kawaluse abil kaasa sõitma, kui ma seda üldse tahisin."

"Wälja ronida ei käse ju keegi," urisefin pahaselt.

"Kas teate," trööstis ta mind trooniliselt, "et justament sedasama, mis Teile on juhtunud ka krahwile Gurenin ja Dampierre, kui nad 15 jaanuaril 1784. a. Ghon'is õhtu tõusid? Keegi noor poesell nimega Fontaine kargas üle tormiääre ja walittes hädaoht, et korw ümber ei kuku. Ta tegi kogu sõidu kaasa — ja keegi pole seejuures hurma saanud."

"Pärast maandumist räägime sellest pitsmalt," katkestasin ta jutu ära, kuna mind oli wihastanud ta irooniline toon, millega ta minu wastu illes astus.

"Wah," tegi mees halwaksapanewalt, "kes mõtleb siin maandumise peale!"

"Kas Te eht arwate, et ma wiilwitaksin liires korras alla sõitmast."

"Milla sõitmast?" hüüdis mees imestades.

"Kuid algul mõileme ikkagi kõrguste peale!"

"Ja enne weel kui ma ta käest kinni sain haarata, wirutas laks uut kotti ballastiga üle parda, ilma et oleks aega wõtnud, neid algul tühjendada."

"Mu herra!" kiskendasin wihaselt.

"Tean, et Teie olete osaw ballooni juht," wastas ta lühidalt ja kindlalt. "Teie saawu-

tused on üldist tähelepantu äratanud. Kuigi ka kogemused ja praksis õetses on, siiski kuulub ka teooria weidigi perekonda, ja õhusõidu teooriat olen mina pikaajaliselt ja põhjalikult uurinud. See on mulle nüüd pähe hakanud," ütles ta kurwalt juure ja jäi mõttesse.

Ballooni tõusis weel weiditese ja peatus siis aerostaatilisest tasakaalus. Mu kaaslane määras baromeetri abil meie kõrguse kindlaks.

"Nüüd wiibime kahelksajaja meetri kõrguses. Inimesed näiwad inekridena. Sumala pärast, neid tuleks alati waadelda sellest kõrgusest, et õiget otjust teha nende suurusmõõtude kohta! Teatriplats on liham speligapesa. Praegu seisjame doomit kohal. Klisad Bellil ja Manikaldal tormawad inimesed edasi-tegasi. Jõgi ise pole enam muud midagi kui hele pael läbi linna, Mainisild näib olewat nõõr, mis ulatab kaldast kaldani."

Meie kõrgusel oli jahedaks läinud. Wõõras tuli mulle teenistusewalmilt appi:

"Kõtt — kõit teeksin ma Teie eest praegu! On Teil külm? — Siis tõmban omal riided seljast ja annan nad Teile . . ."

Tänasin kuiwalt. Kuid see ei ekkitanud teda:

"Mis Teie tahate — Häda ei anna häbeneda. Ulatage mulle oma käsi lepituseks! Teie wõite minu käest nii mõndagi õppida, ja mu jutunajamine annab Teile wärsutaju pahanduse eest, mille Teile olen walmistanud."

Ma ei annud talle mingisugust wastust ja istusin balloontorni teise otja. Noormees tõmbas palju kausiku oma pika, watteritud kuu taskust: uurimus õhulaewanduse üle.

"Oman," algas ta, "kummalise kogu karrikatuure ja wanaaegselt pilte meie idee õiget kohta, mis käseb meid lennata. Kui palju pole waimustust awaldatud meie ideele ja kui palju teieist küljest ta üle naerdud! Samelikul kombel oleme juba esimesed algused seljataha jättnud, kus wennaksed Montgolfier oma balloni all niiskeid õlgi ja peeneks raiunud willa pidid põletama, et teega tekitada kunstlike juitsupilwi."

"Kas tahate eht sellega wennaste Montgolfier teeneid wähenhada," sain omale ootamata pahaseks. "Kas polnud nemad, kes oma katsete ajal andsid meile praktilise näite selle kohta, et wõimalik on õhtu tõusta!"

"Wutidugi — kes tahaks esimeste lendurite teeneid maha teha! Selleks oli neile antud eratorralne julgus, et nad sõndasid ennast usaldada oma kergesti purunewate kestade hooliks, milles midagi muud et sisaldanud kui ainult palawaks aetud õht. Kuid küsin Teil: kas on teinud õhuõõjandus Blanchard'i lendudest saadit — nii siis pooleajaja aasta jooks-

ful — mingi suguseid suurtegušid ja edusamme? Siin — maadate ſia."

Seega wõttis wõõras oma kaustikust piibi ning ulatas mulle.

See kujutab eſimeſt ballooni ſõitu, mis ette wõeti Pilatre de Rozier ja Marquis d'Arlandes'i poolt neli kuud pärast Montgolfier'ide ülesleibmist. Louis XVI keelas nalle selle sõidu ära ja määras, et nende aſemel lafs ſurnamõistetud kuritegijat selle sõidu peawad tegema. Pilatre de Rozier oli selle peale wäga wiſhane ja ostas igasugu tagauste kaudu nii palju mõju awalbada, et ta lõpuks ikkagi loa lätte ſai. Tooford polnud korw ehk gondel weel leitud; ümber Montgolfier'it tälteruumi wis ainult miſki galerii ſarnast, mille äär-ſi mõle- mad lendurid kiini piibid hoidma. Galerile laotud õled ei annud nalle ainſagt ſamm astu- miſeks wõimaluſi. Ballooni tälteruumi all rip- pus põlew ſittepann; tahſin lendurid üles tõuſta, ſiis wistakiš nad õigt tulde, alataſa hirmu tundes, et kogu bolloen põlema hakkab. Bal- looni õht lätš ſeda palawamaš ja tõstis õhupalli ſeda kõrgemale. Start oli 21. nowemb- ril a. 1783 kuniſliku jahiloſſi La Muette pargis, mille nende kätutada oli annud trooni- pärija. Montgolfier'd tõuſid majesteetikutult õhtu, heljuſid üle Suigesaare ja Barriere de la Conſerence't juures üle Seine'i; ſiis helju- ſid nad Juwaliidide-dormiſti ja ſõjakooliſti üle ning läheneſid St. Sulpice kiriku tornile. Seal õhutaſid lendurid tuld, jõudſid õnnelikult üle bulwaaride ja maanduſid ſealpool Barriere de l'Enfer'd. Silmapilgul, kuš õhulaew maad waſtu pörtas, kukkus ta enefes kokku ja mattis enefe alla Pilatre de Rozier."

"Halb ennustus meile!" arwaſin mina, ſest olin wangisiatud ſelleſt ſeletuſeſt, milles näis awalbawat mu oma ſaatuſ.

"Halb ennustus talle enefeſe," jatkas mu kaaslane walulikut. "Eſt peagi järgnes kata- ſtroof Teile pole weel midagt ſarnast juhtunud?"

"Weel kuuagi."

"Mu Jumal, õnnetaſt on ta ilma ettetea- tamifeta," sõnas mu kaaslane ja jät wait.

Rüüid ſõitſime lõunakiſis; Frankfurt oli kaugele maha jäänud.

"Mulle näib, läheneb torm," oletas wõõras.

"Meie maandume warem."

"See puudub weel!" waſtas ta ägedalt.

"Barem tõuſeme ſiis juba kõrgemale. Kõrgu- ſeks pääſeme tormi eſt palju kindlamini."

Seega heitis ta jälle paar kotti ballaſti üle parda. Noofitirelt tungis kergendatud bal- loon ülespoole ja peatas alles tuhatkõheſaja meetri kõrguſel. Kül- w lätš tunda wamaš, ja ſeejuures paisus gaas intenſiwiwi pätſewaigus-

tufe kätš ehamääratelt ning tõstis omatõrkti õhulaewa kõrgemale.

"Urge mureſege," rahuſtas mind tund- mata pilkikut. "Meil on weel oma kuustu- hat meetrit hingamiſkõbuliku õhu pea kõhal Urge ſelle eſt hoolt kandke, mis mina teen."

Tahſin üles karata, kuid ta muſtulõõs kätš jurus mu pingile maha.

"Kes Teile ſiis õige olete?" küſendasin.

"Mu nimi ei puutu aſjaſſe."

"Tahan Teile nime teada!"

"Herõſtraat wõt Empedokleſ — nii kut- das ſee Teile meeldib."

Säärane waſtus polnud juſt ſelle järgi, et ta mind oletš rahuldanud. Sataduſiſt küſiline kõneles jäärake külmawerega, et ma enef. It taitš hirmu küſiin, kellega mind küll ſaatuſ kokku on juhatanud. Aſjaliku rahuga jatkas mees:

"Pärast ſüüſikut Charles'i pole õhuſajan- dufes miſki nimetatamswäärifit ſündinud. Nalt kuud pärast eſimeſi lenduſid koſtrue- ras ſee tart pea juba weniſt, mis wõimaldas gaafi wäljalatſuſe, kui balloon liig tungil oli tait- detud wõi aga kui taheti ballooni mabalamale laſta; ta andis õhulaewale gondli, mis ter- gendab tuntawalt õhulaewal wiibimifit kui ta manõwreerimifit; ta waruſtas korwi ſilenta- tama wõrguga, mis jagab korwi raskuſe ſit- laſelt üle kogu ballooni; ta ſoomitas ballaſti kaſawõtmifit, et ülesõuſu ja maandumifit waba waliku järgi teoſtada; tegi ballooni ketta kant- ſhukiga tihedõks; andis baromeetri näol len- duritele kindla kõrguſmõõrija liigi. Lõpuks aſen- das ta ſoojendatud õhu weſinifuga, mis on umbes 14 protſenti kergem ja kõrwaldab lah- tiſe tule hääõhu. Tema eſimeſt ſi eſtõuſu 1. detſembril 1783. a. tulid waatama üle kolme- tuhanda pealtwaataja, kes taitſid tungil Tuil- eries'de ümbrufe. Kut profefſor Charles'ide tõuſis, andis ſõjawäg' au. Ta ſõitis üheſa penitõormat ja juhiſis oma Charliere't niſu- guſe oſawuſega, et teda kēgi, ka uuemad õhu- ſõitjad — ſenni pole wõitnud. Runngas tänas teda eſuaegſe rendiga kaſetuhanda liure't juu- ruſes — ſest tooford julguſtati ülesleibjaid weel abirahade abil!"

Mulle näis, nagu ärritaks end minu ſaatja ikka enam ja enam ſeesmiſelt üles.

"Olen järgi nurtnud," jatkas ta, "ja olen aruſaamifele jõudnud, et eſimeſed balloonid olid juhtunud. Ma ei taha ſeejuures ſugugi Blan- chard'i kiſiteerida, ſest tema oletuſte ja ſeletuſte waſtu wõib waielda. Kuid Ghyton de Mre- wean andis oma õhulaewale aeru ja tüüri abil ſel- pifit mērgatama tielitumifitõuſtme ja ta tea- tud tüüritawuſe. Māletan ka tellſepp Zulten'i wärskleid katje d Pariſi hõppõdroomi; ta pit-

likult wormitud sõiduk liigles eritise apparaadi tõttu kuniis osavasti waku tuult. Poitewin soowitas neli ballooni kofku litta, siis kofkupandawate horiisontaalparjede abil nende asukohta üksteise suht. s muuta ja siis wiliu oletu wõimaldus. I tegu sõidukit ülespoole tüürida. Ka räägitakse palju mootoritest, mis wõiksid õhu wästu surwet wõita, ja ka õhukruwidest; kuna aga see kruwi keerleks wõimatu õhutees meediumis, siis ei tule sellest wist midagi wälja. Sellewastu olen mina — jah: mina! — ainja wahendi leidnud, mis teeb õhulaewast juhtawa lennuki. Ma pole aga wõinud ühegi afadeemia kaitsealuselks tõusta, ükski linn pole mind toetanud, ükski walitsus mind kuulda wõtnud — oh, see on kole!

Janaatiline teoreetif wehtis kättega, nii et ballooniwõrk kõikuma löi. Mul oli häda, kunni mees rahule jäi. Meie balloon oli wahpeel sattunud terawamasse tullewoolu; nüüd lendastare juba üksteisuhatwitsfada meetrit kõrgel ja lõunafihis.

„See on Darmstadt,“ ütles mu kaasklane ja kummardas üle gondliserwa. „Waadake, see on suurhertsoglik loss! Kas näete! Et ole halwasti näha, eks? Mis siis ta tahta — tääraste palawusega taob ju iga wäljawaade. Selleks on waja harjanud filma, et midagi ära tunda.“

„Kas olete ka kindel, et see Darmstadt on?“ küsisin mina.

„Rahkemata. Oleme kaks kümme kaus kilo-meetrit Frankfurdi eemal.“

„Siis peame maanduma.“

„Maanduma?“ wastas ta pilkikult. „Kas tahate mõne kirikutorni otsa sattuda?“

„Sugugi mitte; kuid linna ümbruskonnas.“

„Noh, mina arwan, läheme parem kirikutornidel tee pealt eest ära . . .“

Siis kahmas ta jälle ilwaloitide järgi. Ma kargasin talle kallale, tema aga paiskas minu niisuguse hooga tagasi, et ma gondli pörandale maha langestin; siis wiskas ta ballast wälja. Balloon kihutas kaksuhat meetrit kõrgemale.

„Olge rahulik,“ ütles mu wastane. „Teie teate ju, Brofchi, Brot, Gah Bassec, Blylo, Barral idusid weelgi kõrgemale kui meie, kui nad oma teaduslikkade kassete alal tõstasid.“

Püüdsin teda nüüd weelord hraga rahustada ja manitseda.

„Mu herra, me peame ikkagi maanduma. Teie näete ju, et torm waljemaks läheb — oleks ebatarw, kui weel edasi sõidalsime.“

„Oh, meie wõime kõrgemal tormist sõita! Meie tarwitsse ju teda karta. Mis on ülewam, kui isand olla pi wade üle, mis lajuwad maa kohal! Milline suur nauding, et liigled õhu woogudel! Kõige suursugusemad mehed on seda igati enud, isegi daamid, nagu marquisse de Montalembert, krahwinna Podenas ja mademoiselle de la Garde on püüdnud sita õndsate wäljadele hertsog de Chartres parit oma fihikindluse proowile filn kõrgel, ja Braun'ch veigi hertsog on õhu kaudu oma kuniisust opanud suurendada. Et jõuda niisugustest suurtest isandatest ette!“

Balloonigaas tõstis kesta pingule; lennuk oli jõudnud oma wõimuste tipule. Oli tarwikk gaastoru awada; wästafel korral oleks keft wõinud rabendca. Kuid mu kaaskasel polnud nähtawasti lussti seda mulle lubada. Ta silmitses mind kahtlewalt ja haaras siis mu käest kinni. Otsustasin, senni oodata, kunni ta enefe jälle ärewats on kõnelenud, et siis jalaja wentiitil awada. Sest itta enam ja enam tihenes minus arusaamine sellest, misuguse inimesega mul tegu oli.

Kell oli kolmweerand üks. Mit siis olime juba nelikümmeend minutit teel — nelikümmeend ühikeft minutit, mis näisid mulle igawikuna. Näüd sõitsime paksude pilwede poole.

„Kas olete kõik lootused kaotanud wõi usute Teie weel, et Teie oma fihile jõuate — ja meie juhtawa õhulaewa kingite?“ küsisin mina palawikulite huw'iga — huwiga, et waimuhatget meest teisale juhtida.

„Kõik lootused,“ wastas ta ükskuiselt. „Igapoolsed eitawad wastused on tegelikult minult rööwinud kõik wõimalused oma ideed teostada, ja kaasknimeste ning karrikatuuride pilge on mulle jalahoopse jaganud, nagu eesle lõwile. See on igawestti üh'ne saatus, igawestti ühline piin, mida walmitstab ilm igale uendajale. Waadolge ainult kõigi aegade karrikatuure, millega on täidetud minu kausistik.“

Kuna ta oma kausitikus lehtses, olin nägemata gaastoru awanud ja wentiitilnõõrit plüür haaranud. Kuid kartsin, et ta eht kõske meele tuletawat helt kuulab, kui gaas balloonist hakab lahuma.

„Kutpalju nalja on helbetud abbe Molani kohta!“ jälgis ta iseenele mõtteid. „Kui ta Janinet ja Bredin'iga üles tahis tõusta, süttis nende Montgolfier, ja pettunud rahwas ikksus ballooni kesta lõpuklikult puruks. Siin see karrikatuur näitab kõiki kolme loomade kujul.“

(Järgneb).

Kewadepühaks.

S. Sõmer.

Teed meelitawad kaugustesse — mis hoiab kinni sind weel, nukker meel? Kõik elukaredu sed kaelast wiska ja ülespoole samm u t õ u s u t e e l l .

Jah, seda pead sa tegema: julge otusega wiska kõik maha, mis sind koor-mab: mure ja kahtlus, lein ja pettumus, argus ja wiha. Wiska ta maha ja astu mõni julge, rõõmus samm wälja oma maja päikseküljele ärkawasse kewadesse ja pühitse tema seltsis ülestõusmist.

Tõsi küll, nii üsna kerge see ei ole. Meie aeg loob ja töötab nii hingetult ja on wõib olla sinultki wiimse hingeõhu wälja pigistanud. Ja meie ajalehed toowad sulle ustawalt teateid kõigist päewahädadest ja wõitlustest, kuritöödest ja õnnetustest. Ja meie teadus annab sulle kõigi hiilgawate tehniliste saawutustekõrwal nii wähe waimu jaoks. Ja isegi pühad paigad, kus hing oma pühapäewadel tahaks tõusta ülemastele kõrgustele, ei ole enam puutumatud uue aastasaja suurtest wastoludest ja raskustest. Kõik see, nagu näib, kaswatab meid karedaks, sunnib meid resignatsioonile. Ja tuhandeid leidub, kellele on jäänud unustus wahetpidamata kestwas põnewas töös ainsaks jumalateenistuseks.

Me ei taha neid laita, sest sellega saadaksime neile wähe kasu ja teeksimine enestele ainult kahju. Nagu teatud wariseer ennast kõige kallima sise-mise warandusega pettis, kui ta tõlneri kirus. Aga meie tahame päästa oma wabaduse ise oma teed käia. Ja see tee wiib päikesele, meie elu pühale ja hiilgawale allikale.

Sest meie sees peitub ju igatsus. Teed meelitawad meid kaugustesse. Ja kuidas nad meelitawad! Kelle rinda ei tekiks neil kewadepäiwil lõpmatu rändamislust! Keda ei meelitaks kaugused ja kõrgused! Kelle hing ei tunneks neil päiwil nälga ja jänu millegi parema järele, kui seda on töö suits ja tööpäewa tolm? Ja kui wäljas kõik kewadehääled kõwenewad ja kõik kirjud kewadepühaks hakkawad, miks peab see hääle meie rinnas ükski wai-kima? Miks peaksime seda igatsust ükski ülestõusmast keelama?

Las paisub, mis tahab paisuda, ja kaswab, mil himu on kaswada! Ära lase ennast eksitada inimeste tarkusest, mis tõesti ka lõpmatust ei jaks tühjaks ammutada, ja ära lase ära salata seda elu, mida sa eneses tunnend ja mis sel-läpärast sama hea ja sama tõelik on kui see elu, mida wäljas kiwimajades ja raudsetes masinates ehitatakse. Ei, wastuoksa, tõelikum weel kui see! Sest seda ei oleks üldse, kui ei peituks meis enestes nõudwat, woolawat, kaswawat elu! Kui mitte meie waim nagu terwe päike elu wälja ei kiirgaks asjadele, nii et nad otstarwe omawad ja meid teeniwad ja meid jälle aitawad kaswada ja luua!

Tõusang kohiseb läbi maailma nagu suur torm. Kogu lõpmatu olemine on ju kaswaw elu. Tuletagu kewadepüha seda sulle jälle kord meele. Kas ei ole see wana wiga, mis ikka jälle teeme, et me üle wäikeste kiwide, mis teel seisawad, suure mäe majesteatlikkust ei märka? Meie tungime usinal äripäewal samm sammult asja juurest asja juure, takistuse juurest takistuse juure. Sest kõik ollused, millest midagi tahame teha, on kõwad ja nõuawad higi, kas me töötame puu, wõi raua, wõi inimeste kallal. Ja meie ligemate sihtide poole pöördud pilk ei märka enam rahutumat kokkukuuluwust, mis igawestest ajast igawesti asjade wahel seisab.

Tuletagu sulle seda jälle meele kewadepüha. Kõiksuses kaswaw elu on see kokkukuuluwus. Suur ülestõusmine läheb läbi maailma, mitte ainult kewadel ja wäljas looduses. Tõsta silmad üles oma äripäewa waewarikaste üksik-asjade pealt. On tarwis ainult lühikest otsust — ja sa oled üllatatud ülewusest, millesse kaob kõik su nukrus, häda ja mure kui tolmutera meresse. Pühitse rõõmsaid kewadepühi!

Surm katusel.

Austria kirjanik Hellmuth Unger

Istusime kolmekesi, nõjatudes mugawalt tugitoolidesse, ümber madala suitsetamislauda, jõime waikides oma klaasid tühjaks ja mõtlesime, kuna meie üksteise waatest eemale hoidsime — neljanda peale, kes täna esimest korda puudus meie ringis ja kes juba mitu päewa enam ei wiibinud elawate killas.

Ja ometi oli ta olnud nii noor. Tal oli, nagu meilgi, elu alles ees seisnud.

„Kas mäletate?“ küsis arst, mu parem sõber, waikis aga kohe jälle ja pühkis käeliigutusega läbi suitsupilwede, mis hõljusid meie ümber ja palmisid üksteisesse fantastilikke linte.

Teadsime kohe, mis ta mõtles.

Meie surnud sõber oli nädal tagasi, kui meie siinsamas koos olime istunud, tähenduse lendu lasknud, mida meie tookord sugugi polnud hinnanud.

Ja ometi olime seda kõik kuulnud.

Ta oli lausunud nagu äkilisest wäsimustundest: „Siia ei tule ma wist enam!“

Oli naeratanud, nagu teeks ta nalja. — Ja rheinwiina-klaas ta sõrmede wahel oli purunenud.

See oli olnud nädal aega tagasi.

Eile olime teda saatnud ta wiimsel teel.

Ja täna pühitsesime weel kord jumalagajätku, nagu ta seda oma wiimasel kirjas oli soowinud.

Kas oli ta tõesti oma surma ette aimanud wõi polnud sel tähendusel mingi sügawamat suhet ta surmaga?

Kas wõiks kostust leida sellele küsimusele?

„See on kõik rumalus, mida mõtlete,“ lausus kolmas meie ringist.

„Pole olemas kehalist surma, kuigi meie maalijad teda mitmeti püüame kujutada. Ja mis pole kehalik, seda ei suuda meie pilgud kohata.“

„Kuid salapärase asjade aimamine wõib ikkagi wõimalik olla!“

„Ettekujutus. Muud midagi.“

„See oleneb muidugi iga üksiku meelte tundlikkusest.“

„Kas tahame üksteisele jutustada lapsetudruku-jutte, lapsed? Ja sina kui arst“ — seega pööris maalija mu sõbra

poole — „sina pead mulle ometi õiguse andma, et surma sel kujul pole olemas?“

„Miks mitte?“

„Seda ütled sina?“

„Nagu sina wõidakse waid siis rääkida, kui pole nähtudki surma.“

„Sina oled teda oma patsientide juures kindlasti õige rohkesti näinud.“

„Jäta naljatamine!“

„Missugune elamus . . .?“

„Kes seda üle on elanud, ei julge naljatada, olgugi, et kogu elamus ainult enesepete on olnud. Kuna mulle enesele midagi on juhtunud, ei julge ma ka kahelda nende aimuste juures, mis täitsid meie kadunud sõbra hinge. Ja kindlasti nägi ta oma surma ette kahekümnepäewa tagasi.“

„Kas wõidakse mingi õnnetust ette aimata?“

„Jah, kui ainult kuulata tahate.“

Arst wiiwitas weel silmapilgu, nagu tahaks ta pool-ununenud lugu mõttes wärskendada. Meie waikisime, ootasime.

„Teil on õigus, kui minult loodate suuremat portsjoni kahtlust, sest mina kui loodusteadlane . . . Mis ma teile aga jutustada tahan, on seda tähtsam elamus, et ma temast iialgi kellelegi pole rääkinud, kuigi ta mu elule ja ametile on annud sootu teise suuna. Olin sõjas arstina Karpaatides — see oli sel hirmsal talwel, kus wenelased tungisid sügawale Beskiididesse ja ähwardasid Ungari madalmaad.“

Lihawõtte paiku löödi wenelased ühendatud Saksa Austria-Ungari wägede poolt Galiitsiasse taganema.

Minu ülessanne oli saata haawatute -transporte Galiitsia wäerinnalt Ungarisse, kus sisse olid seatud suuremad laatsaretid.

Raudtee üle mägede-ahela on ainult ühe roopa-paariga. Üle sügawate orgude wiivad kõrged viaduktid. Ja need kiwisillad julgete wõlwdega olid wenelased taganemisel purustanud.

Kuna märtsikuul ümberringi madalmaal kewade ärkas ja lumi sulas palawa päikse all, mis tokay-wiina sunnib walmima, püsis kõrgustikkudel käre

tali, ja mäekitsused mahajäetud kaewikutega olid jääga kaetud.

Kord õhtul pidin ma jälle ühe transpordi kusagilt väiksest Galiitsia külast üle mägestiku saatma, nimelt Munkacz'i . . . ."

Maalija naeratas.

"Ja tookord kohtasid sa surma? Nägid teda oma silmadega?"

"Oota! Raskestihaawatud olid mahutatud kaubawagunitesse, õlgedele ja puuwatile. Igas jaamas peatus rong, ja mul oli kohuseks kõik wagunid läbi käia, et järgi waadata, kas kellelgi millestki puudus on. Edasisõitmisel läksin ma oma väiksesse kupeesse, heitsin maha ja püüdsin magada, kunni mu uus peatus jälle üles käskis tõusta.

Ühes wiimastest wagunitest lamas kahwatute huulte ja lohkuwajunud põskedega keegi noor wabatahtlik, keda piinasid julmad walud. Ta raske wigastus ei lubanud oletada, et ta weel elusalt laatsaretti jõuab. Andsin talle morfiumi, et walu waigistada, ja lasin teda juua, sest ta kisendas wee järgi.

Kui ma ta kõrwal põhus põlwitasin ja teda waatlesin, siis tundus mulle, nagu poleks ükski asi nii tähtis, kui see üks, mille wubisew elu oli kustumas. Ja ometi oli mul üle sajawiiekümne teise, kes kõik samati mind opatasid.

Kui rong lahkus wiimsest jaamast enne tippu ja wedur ähkides ja puhkides mööda serpentiine üles roomas, astusin ma noore wabatahtliku waguni, nagu oleks minu ligiolek talle midagi wõinud aidata.

On olemas tundeid, millele alistume instinktiivselt ja mis on õiged, ilma et meie seda ise teame.

Peale surija oli wagunis ainult weel kaks teist haawatut, kes, lõpuks wäsinud, magama olid jäänud ja meist wäljagi ei teinud. Suitsew talli-latern rippus puuseinal ja heitis meie üle wärelawaid ringe

Istusin poisi juure ja ei lakanud teda waatlemast.

Ja äkki tundsin ma midagi arusamatut, kirjeldamatut, mis minu sügawasti üles ärritas.

Ma polnud enam surija ja nende teistega ükski.

Keegi kõrwaline, wõõras, wiibis meie lähedal, kuigi ma teda ei näinud.

Kuulatasin.

Rong sõitis aegamisi ja raskelt järsku kallakut pidi üles.

Wäljas poolawatud waguniukse ees kõikusid tondilikult hiigla-kuuskede lundkandwad oksad, mis libisesid rongist mööda, nagu tahaksid nad läbi awauste ja akende oma kätega sisse kahmata.

Kuna ma kuulatasin, kuulsin ma selgesti samme oma pea kohal, waguni katusel . . . ."

"Surm katusel."

"Jah, surm katusel. Esimesel silmapilgul mõtlesin, et ehk keegi jampsijaist oma asemelt on lahkunud ja katusele roninud. Kuid heitsin selle mõtte kõrwale.

Neist waestest, nõrgestatud inimestest, kes elust kaewikutes, lumest ja pakasest ning haawadest nii piinatud — polnud ühelgi jõudu, et rongil wõimlemisharjutusi teha.

Kuid keegi wõõras pidi aeglase sõidu puhul — wõib olla, mõne kuuse otsast, katusele hüpanud olema . . . .

Jahmatasin.

Selgelt kuulsin asteid.

Samme.

Peatusi.

Edasiastumist.

Nüüd näis ta kummardawat.

Et alla waadata.

Tahtsin ratasukse ette lükata. Kuid roostetanud jalastel ei liikunud ta tolliwõrdki paigast.

Ootasin.

Minu kohal oli kõik jäänud kummaliselt-waikseks.

Nagu wahisõdur walwasin ma poolawatud ust, käsi rewolwri juures.

Midagi ei liigahtunud.

Mind läbistas külm wärin. Siis nägin, et minu taga seisab keegi wõõras, üsna surija läheduses, kelle kohale ta oli kummardanud. Ta nagu ei wõinud ma hämaruses ära tunda.

Tahtsin teda hüüda.

Iga heli oli mu keelele külmanud.

Tahtsin käed üles tõsta.

Raudwihid hoidsid neid all.

Ja wõõras ei pannud mind tähele, nagu teaks ta, et ma teda ta kawatuste juures ometi ei suuda takistada.

Sa wõid nüüd naeratada, armas sõber, sest sa pole seda kõike mitte üle

elanud, ma ei usu, et mu fantaasia täna veel palju liialdaks.

Kui see oli tõesti kehalik surm mu ees, siis tahtsin ma temaga wõidelda, selle poisi elu pärast, kes metsikus palawikus pomises arusaamatuid sõnu. Oli surm tõesti tulnud kummalises ümberriietuses, siis tahtsin tema käest wõita selle surija elu.

Ja tugew julgus hoowas minust läbi. Uskusin sel silmapilgul, et saan temast wõitu, kui ma enam ei tagane surija kõrvalt, enne kui pärale oleme jõudnud.

Ja ma nägin teist hooletult wastu seinä nõjatuwat ja ootawat, liikumatult kui wari.

„Kas oli tal ka wikat ligi?“

Ärst waikis jälle ja hoidis silmad käe warjus.

„Tema wõi mina! Üks meist pidi olema wõitja.

Rong weeres ikka veel waewaselt mööda kallakut üles. Ja jääne tuul peksis lumenõelu wastu rongiseinu.

Edasi.

Ainult edasi!

Wärisesin ärrituse pärast ja lugesin sekundid, mis möödusid lõpmata aeglaselt.

Liikumata, haarewalmilt noore inimelu järgi, seisis wari wäsinud laterna kõrwal, näis haihtuwat pimeduses, kaswis jälle ähmasesse ruumi, mida täitis õlgede ja higikroobatunud sõdurikuubede lõhn.

Lõpuks. Nüüd olime mäeharjal, ja pikk rong weeres kergelt ning ala kiiremini oru poole.

Mulle tundus, nagu wabaneks mu rind raudrõngast, ja ma suutsin isegi niipalju jõudu koguda, et üles tõusin.

Nõjatudes wastu awatud ust seisin ma ja ootasin.

Ka teine ootas.

Ja meie kahe wahel lamas surija.

Äkki waldas minu uus halwaw hirm ja tunne, et ees seisab midagi kuulmatut, mida ma veel praegu ei mõistnud.

Ikka kergemini, ikka kiiremini tormas rong lumiöö sügawikku, ja kuuseoksad wäljas löid kui wasarad. Ükski pidur ei krigisenud, et ala kiirenawat sõitu takistada . . .

Mis oli juhtunud?

Kas oli wedurijuht wõimuse kaotanud?

Kõle wile löikas läbi tuule müha. Ei tahtnud lõppedagi.

Kas magasid rongisaatjad pidur-ruumides? Kas ei aimanudki nad hädaohtu, mis meid ootas? Kui rongi tempo weelgi suureneb, hukkub ta kindlasti, sest esimesest, wenelaste poolt häwitatud ja nüüd ajutiselt palkidega parandatud wiaduktist lahubab meid ainult veel mõni kilomeeter.

Noolena orgu ruttawa rongi raskuse all pidi ehitus pilbastuma. Ja sekundite jooksul lamas orus kakssada inimkorjust.

Sirutasin enese kaugele wälja ja kisendasin, kisendasin . . .

Keegi ei wastanud.

Ainult weduri hulumine.

Nagu tuulepöörises waheldus mägi-maastik mu pilgu ees.

See ei wõinud teisiti olla.

Rongisaatjad magasid pidur-ruumides ja polnud wedurijuhi märguannet tähele pannud.

Meie kõik olime kadunud.

Weel kord waatasin ma waguni tagasi, nägin jälle surijat, nägin warju teisel pool.

Nüüd oli midagi suuremat waja teha, kui ainult üht päästa. Sajad inimelud olid mängus.

Ja mulle näis, nagu naerataks wari seinä ääres. Kalk, pilkaw naeratus, minu nõrkuse puhul.

Kuidas see mul korda läks, et astusin kaubawagunist, libisesin waguni äärt pidi edasi ja järgmise pidur-ruumi juure, see on mulle veel tänapäew mõistatus; ma pole kunagi olnud hea wõimleja ja tugew polnud ma ka kunagi.

Kuid see läks korda.

See rongisaatja magas.

Ägeda müksuga äratasin ta üles.

Esimene pidur krigises rataste terasrõngast-pidi.

Kuid rong tormas edasi.

Ja wedur kisendas.

Weel kaheksa kilomeetrit wiaduktini.

Weel seitse.

Weel kuus,

Kisa ärkas üksikutes wagunites.

Igalpool saadi aru lähedasest õnnetusest.

Seal ärkasid nähtawasti ka teised rongisaatjad.

Pidur piduri järgi haaras ratastesse.

Põrnitsesin öösse, mis wormis pilkasusmasse ümber meie.

Kas oli pidurite töö juba hiljaks jäänud?

Tulewihud löid taewa poole. Puuhoowad läksid rauda wastu mõne sekundi jooksul tuliseks ja süttisid.

Weel wiis kilomeetrit.

Järgmise pöörangu taga pidi olema wiadukt.

Mees minu kõrwal palwetas waljult. Mingis mulle arusaamatus keeles.

Nüüd!

Näis, nagu muutuks sõit aeglasemaks. Aeglasemaks.

Jah.

Rongijuhil oli jälle wõimus.

Tempo läks rahulikumaks.

Hingasin kergendatult.

Seal!!!

Nagu waritsew loom kerkis wiadukt ööst, ja ta wõlwid olid jääga kaetud. Libisemine. Weeremine. Ragin. Peatus.

Rong seisis.

Nelikümmend meetrit eespool häda-silda.

Olime päästetud.

Aegamisi, nagu peaks ta kobama üle waritsewa hädaohu, weeres rong üle oru.

Wedurijuht naeris, kui talle midagi hüüdsin. Ja ta silmades säras midagi. Kas olete kunagi näinud hullumeelsete pilku?

Selle peale pidin mõtlema, kui talle käe ulatasin.

Kakssada inimest olid päästetud.

Kakssada.

Kui jälle astusin wiimsesse wagnisse, kus lamas surew poiss, ei näinud ma warju enam, kes mind niikaua oli narritanud.

Kas oli kõik olnud ainult nägemus? Pettepilt, mis sündinud ärritatud meeltest?

Kakssada inimest olid päästetud.

Kuid noor wabatahtlik oli surnud.

Peen naeratus lehwis ümber ta lohkuwajunud suunurkade, ja ta silmad olid pöördud seina poole, nagu oleks ta seal, selle seina taga, kus laiutawad end igawesed metsad täis lund ja jääd—näinud suurt, õndsat õnnistust.“

Lumi.

Belgia luuletaja Emile Verhaeren.

Lumi sajab, sajab ja sajab —
wäljast kõik tuppja ajab;
sajab lõputa, aruta,
sajab maruga, maruta;
sajab kui lahtine lipendaw lina,
warjab pilwed ja taewasina;
sajab armuta, ihata,
sajab waenuta, wihata;
sajab, sajab ja sajab,
wäljast kõik tuppja ajab . . .

Lumi sajab ja sajab ja sajab,
keerleb ja weerleb ja maha end ajab:
känkad ta katab
ja orud kõik matab
tuhandekordselt
ja tuhandewõrdselt;
sajab külla ja sajab laande,
matab majad ja matab maantee;
risti ja kiriku peale sajab,
haudade peale end hange ajab . . .

Külm end aga kehasse salwab,
mure majades tegewust halwab;

hingesse hiilib häda ja lumi,
häda ja lumi, mil kurblik jumi,
häda ja lumi, mis lõpetab leegi
koldest ja südamest, nii et ei keegi
enam tunne siin soojusemõnu,
enam ei oska soojemaid sõnu:
külmajudinad südames —
istuwad toas kõik waikides . . .

Seal, kus asumas niit ja nurm,
seisawad talud ükski kui surm,
seisawad kaswawa koorma all
lumehange sees lagedal.
Kahelpool teed kuid puhkawad puud—
lumekuhjad, ei midagi muud!
Lund aga sajab ja sajab ja sajab,
liugledes ennast ta maha ajab . . .
teedele, weedele,
õue ja põue . . .
sajab ja sajab, end ajab ja ajab,
walgem kui walge surnulina,
matab maa ja kõik taewasina . . .
Aga kui tuleb kewade? . . .

Unistus üksinduses.

Soome kirjanik Onni Okkonen.

Mees kõndis metsateed, millele päike puutuwede wahelt imekenasti paistis. Siin oli see koht, siin oli ta teda wiimaks näinud, keda ta aina oli armastanud. Päike paistis walgete kaskede ja mändade läbi. Puutüwid wälkusid päikse paistel, pruun tee oli paiguti nagu kullaga kaetud ja puude lehed wäwendasid kümnetes wärwides. Sammal-dunud kiwil istus naine, kes oli temale olnud kallim ilmas.

Naine oli riietud helepunasesse ülikonda. Peas oli temal laiaäärne õlgkübar. Naine waatas maha. Just nõnda oli ta ka ükskord enne seal istunud.

„Elina . . . Elina, armas! — hüüdis mees. Wiimaks ometigi olen sind koh-tanud. Andesta, andesta. . . Olen sinu wastu palju patustanud! . . .

Kuid siis hämmastas mees ja jäi kiwi-sambana seisma. Naine ei olnudki Elina, waid keegi teine, tundmatu. Sel naisel oli sünk näoilme, mis meest kohutas, ja teine silm waatas wiltu.

Süнк naine tõusis äkitselt püsti, lähenes mehele, kes paigalt ei suutnud liikuda. Ta wajutas mehe otsale suud-luse, mis oli külm ja jälk, kui ussi puu-dutamine. Naine naeris õudset nõdra-meelse naeru.

— Olen sinu omaks laulatatud, — sõnas ta. Ja nüüd rändame aina ühes.

Mees tõrjus ta eemale ja katsus põge-neda, kuid mingisugune wõim sundis teda jääma.

— Kes . . . kes Teie olete? Mis Teil on minuga tegemist. Jätke mind rahule. Kuid naine ei läinud.

— Olen neiu Üksindus — sõnas ta. Mõtlen igawesti sinu juure jääda.

Mees arwas, et temal on tegemist nõdrameelsega. Teda waldas põhjatu hirm, sest ta oli üksik kaugel metsas. Siiski tahtis ta olla wõimalikult wastu-tulelik ja sellepärast wastas ta kaunis kindla häälega:

— Eksite — tõesti eksite. Olete wis-tisti oma õige nime unustanud. . . Kuid nüüd laske mind minna.

— Ei . . . ei lase. Sina pead minuga tulema. Elina ei tule ometigi . . . ei

tule. Ja peale selle ei ole tema sind kunagi armastanud.

— Kas teie teate siis midagi Elinast?

Ja nad sammusid metsateed, mis mehel näis tuttaw. Tuli widewik ja sel-lele järgnes pime öö. Mõlemil pool teed oliwad kõrged puutüwid, põõsad ja suured mustad kiwid. Nende tee wiis neid läbi pimedas metsas ja põõsastiku. Metsas kajasid iseäralikud hääled ja läbi pimedas öö kostsid kummaliselt öökulli huikamine ja mingisugused kaebelid. Mida kaugemale nad läksid, seda süngemaks muutus mets ja hirmutawamaks pimedus.

Mees, kes alguses oli naist kartnud, wõitis aegamööda wastameelsuse. Ta kartis pimedat ööd ja turwas ennast selle tõttu kõrwal sammuwa naise lähedusse.

Ja naine jutustas temale Elinast. Ta jutustas aina ühte seda sama uuesti ja ikka uuesti. Mees oleks meelsasti taht-nud teada midagi Elina nüüdsest elust, kuid naine jutustas ainult wanu asju — ainult wanu. . .

Öö oli süнк ja tee pikk.

Wiimaks saabusid nad järwerannale, mis näis mehele tuttaw, nagu oleks ta lapsepõlwes seda juba näinud.

Järwe ääres seisis üksik suwila, ka see tundus tuttawalt. Suwila oli tühi, seal ei elanud keegi.

Mees tuletas meelde, kunas ta enne seda maja oli näinud. Ja korraga taipas ta, et see oli tema plaanitud ehitus. Kord, kaua aega tagasi, oliwad nad Eli-naga seda ehitust kawatsenud, kuid see kawatus jäi teostamata. Tema ise oli need joonistused ära põletanud. Siiski oli keegi selle suwila tema kawatsuse järgi ehitanud: Niisugusena oli tema seda suwilat enesele ette kujutanud.

Ta kõndis nagu wanas tuttawas ma-jas . . . seinad, katus, aknad oliwad ehitatud nõnda nagu temagi neid oleks ehitanud. Idapoolsetest akendest lan-gesid päikse esimesed kiired sinna hoo-nesse, mida tema oli mõelnud oma tööhooneks tarwitada.

Mees imestas selle waikuse üle majas. All aias nägi ta siiski ühte naisolewust liikuwat. Naine oli riidetud helepunasesse, tema kleidi hõlmad lehwisid rõõmsalt hommiktuules. Laiaäärelist õlgkübarat soendasid tõuswa päikse esimesed kiired.

Mees ei imestanud sugugi, sest see nähtus oli tema meelest täitsa loomulik. Pikkamisi läks ta naise juurde, kelle selg tema poole oli pöördud wõttis ta ümbert kinni ja suudles teda.

— Elina . . . Elina. Kuidas mina sind armastan. Sind olen mina aina armastanud!

Naine pööras end mehe poole. Nähtawale tuliwad äkki naise sünk nägu ja wiltusilmad. Walukarjatus tungis üle mehe huulte.

— See on meie elukoht. . . Ühes elame siin oma elu lõpuni. Olen aina sinu juures. Elina ei tule kunagi . . . ei tule.

Mees seiras naist pikkamisi maija. Naine järjestas seal hooneid, ehk istus ja õmbles. Mees ei saanud aru, mis teda siia köitis, kuid kuidas ta ka ei tahtnud majast põgeneda, ei wõinud ta ometigi!

Naine määras talle isegi tööd. Kirjuta, ütles naine; ja mees kirjutas. Loel ütles naine; ja mees hakkas siis lugema.

Ta tundis, kuidas ta wanemaks, ikka wanemaks sai, kuidas tema liikmed kangestusiwad ja midagi rasket painas ta rinda.

Kuid naine wiibis aina tema läheduses ja mida wanemaks mees tuli, seda omasemaks muutus ta mehele. Ja mees tundis wiimaks, et ta temast lugu peab. Kord ütles tema seda naisele.

— Mina pean sinust lugu; sind mina armastan. . . Sest Elina ei tule kunagi.

Seda öeldes tundis ta ahastust rinnas ja suur koorm wajus tema õlgadele.

* * *

Paha tundega ärkas mees unest. Painaja oli teda rõhunud. Kuid nüüd wõib juba üles tõustagi, sest hommiku päike poetab end akna praost sisse. Teisest hoonest hüüdis teda keegi: see oli tema naine. Mees ei wastanud. Tõreledes tuli siis hoonesse naine, kellel teine silm oli natuke wiltu.

Päästew kook.

Hertsegowiina kirjanik Sadik Ugljen.

Koguti waheldamisi juttu westma — meie Halil-Agade wõi nemad meie maija. Nii kogu talw. Kui oli meie kord Halil-Agade juure minna — siis meeldis see mulle enam. Mitte, et meid seal alati pannitais kuiwetatud wiigimarju ootas — ei! Minule meeldis ainult Halil-Aga wiks emakene. Oli see aga ka ime-arms wanaeit, walge kui tallekene ja ülilahke. Jalad tegid temale juba pisut valu ja sellepärast käis ta õige wähe wäljas. Seda jutukam oli ta, kui keegi naabrusest tema juure tuli.

Meie ja Halil-Agad elasime nagu üks perekond. Oli meil midagi head, kohe wiidi sellest tükike emale. Ja ema ei unustanud meidki samal juhtumisel.

Nii täna õhtulgi. Wõtsime temale tükikese mesikooki kaasa — eile oli ta pisut tusane olnud.

Hea emakene istus kolde ligidal, selg wastu sooja seinale, ja luges ümiseses oma roosipärga. Halil Agal oli parajasti palwelik pesemine käsil.

Kuidas emakene rõõmustas ja meid õnnistas, kui tupp astusime.

„Noh — näete,“ hüüdis ta ja tähendas pojale, „ta on praegu neljanda palwe juures, kus ju warsti wiies tema käes on — ja wiidab ikka weel aega. — Mis siis see on? — No waata, mesikook! Oi, oi! Miks sa minu eest nii hoolitsed, poiss?“

Emakene raputas pead ja imestas healõhnalist mesikooki.

„Täna sind, poiss, tõesti, täna sind! Mesikook, kuidas see mulle maitseb! Üks niisugune kook päästis kord — Jumala tahtel — minu Halili, kui ta Mekkasse usurännakul oli.“

„Kuidas oli see võimalik? Kuidas see juhtus, emakene?“ küsisime kõik uudishimulikult.

Wanake ajas enda sirgeks ja ütles poolwaljusti:

„La illah-il-lallah, hak Muhammed-ressul-ullah“ (On ainus Jumal ja Muhammed on ta saadik).

Siis algas ta:

„Waadake, seda on ju palju aega – sind, mu poeg – Allah andku sulle pikka iga! – polnudki veel ilmas, kui mu Halil Mekkasse usurännakule läks. Sinugi isa läks samal aastal – eks ole tösi?“

Minu Halil oli ju kodus raskesti haigeks jäänud – hingamine oli tal raske. Arstid kirutasid talle üht ja teist, iga päew midagi uudist – ta ei tahtnud neid asju wiimaks enam nähagi. Järele jäid tast ainult luu ja nahk, kuidas öeldakse. Tema reisiseltskonna kümne usurändaja hulgas olid Hodje-Mahmed – Jumal olgu ta hingele armuline! – ja sinu isa.

Kogu teel üle mere ja läbi kõrbe – ja alles Mekkas öieti – olid nad kõik Halili ümber, küsisid talt, mis nad talle võisid teha ja mis ta süüa tahaks – aga minu Halil ei taha midagi teada. Mõtelge: juba kolm päewa polnud ta söönud, siis tuli talle wiimaks kolmandal õhtul meele: Mostari mesikooki tahaks ta – Podweleshi praeraswaga.

Lapsed, kus on Mekka? kus on Mostar?

Ta ütles oma soovi Hodje Mahmedile, ja Mahmed, ilma et silmagi oleks pilgutanud, wastas:

„Kui muud midagi pole ...? Ainult pisut kannatust ja sa pead saama Mostari mesikooki Podweleshi praeraswaga.“

Jumala eest, lapsed – võite Halililt küsida – waewalt kaks tundi hiljem tuli Hodje Mahmed väikse ranitsaga ja andis selle Halilile.

„Siin on sulle Mostari mesikooki!“

Minu Halil, nagu walgust rabatud, awas ranitsa ja – kuulge, lapsed! – ranitsas oli Mostari mesikook – nii soe, et alles auras. Silmapilk tundis ta, nagu ütleb, juba lõhnast Podweleshi praeraswa ära.

Jumala tahtel – Halil sööb ja sööb – haigus on nagu peoga pühitud – ja ta on terve nagu sündinud laps.“

„Aga kuidas see võimalik on, emakene? – Kust said nad Mekkas Mostari mesikooki? Mekka seisab ju ometi Araabias, Mostar Hertzogewiinas. Kes ta küpsetas ja sinna wiis?“

Emakene kergitas kulme, pilutas silmi ja jutustas:

„Waadake, oli parajasti palwe aeg, kaheksas päew pärast usurändajate-püha. Mina istusin siinsamas, kus praegu istun. Hodje Tarsalusha oli minu juures oma Jussufiga, see istus seal nurgas jalgpingil.

Äkitselt koputas keegi uksele.

„Waata ometi ruttu, Jussuf, kes seal on?“ hüüab ema.

Laps jookseb ja tuleb silmapilk tagasi: keegi kerjus seiswat wärawa ees ja soowiwat minuga rääkida.

Jumal kaitsku meid – kes võib see küll olla sel ajal – reedel – kottpi-medal ööl? Hirmujudin jookseb mul üle selja.

Seal nägin wärawa prao wahelt üht rauka. See jutustas mulle suures ärewuses: ta ainus poeg olla surmani haige ja nõudwat mesikooki Podweleshi praeraswaga.

Mina – kohe kolde ette, ja juba pooltundi hiljem wiin aurawa mesikooki õue.

Tema libistab koogi pannilt rätikesse, seob selle kinni ja – on kadunud, nagu oleks ta maa alla wajunud.“ Meil tõusewad juuksed püsti.

Emakene kuiwatab pisaraid, mis tal woolawad.

„Lapsed – rauk, see polnud keegi muu kui õnnis Hodje Mahmed.

Waadake, Hodje Mahmed oli ewli, Jumala saadik. Ewli on maailm nagu teistele kauss wett. Ewli jõuab silmapilk hommikust õhtusse. Puhub weesse, ja on Mekkas. Puhub uuesti – on tagasi, kodus.“

„Teadsid sa seda, emakene – teadsid sa seda alati, et Hodje Mahmed ewli oli?“

„Ei, lapsed, ei. Ainult Jumal teab, kes ewli on. Kui inimesed seda teada saawad, nad unustawad Jumala. Sellepärast wõtab Allah oma ewli enese juure teise maailma. – Hadje Mahmed suri Punase mere kaldal El-Toris. Rahu olgu Hodje Mahmudiga!“

„Allah rahmed elje!“

Lihawõtted maal.

Balti-Saksa kirjaniku Ewa Gaehtgens'i lapsepõlwe-mälestus.

Talw on möödunud. Soojalt paistab päike. Lumewaip wäljas ei heida talle enam ta läiget tagasi, kõigis wärwides sirades. Tuhm on ta, nagu oleks aeg oma terawate hammastega ta kallal näri- nud. Kraawides suliseb, põldudelgi wesi. Juba oleme meie lapsed oja juures kind- laks teinud, et ta jälle woolab. Kirwe ja labidaga läheme igapäew wälja ja aitame kewadet. Meie kangutame ja kaewame, juhime sulawett. Esimestena toome ühel päewal sõnumi: löoke on siin!

Kel jalad on, ruttab wälja, et teda kuulatada. Esimene lumewaba muru- laik wahib wälja. Ta sarnaneb kõhnale, märjale kanakesele, kes praegu koore on purustanud. Kuldkollases udemes hiilgab paari wäheste tunni pärast ka- nake muru mõne nädala pärast wärs- kes haljuses.

Maja seisis pikkade talikuude kestes kokkusurutuna, wajununa—lumekoorma all. Nüüd wahib ta julgelt. Ta paisutab end. Siin- seal awaneb päikesele aken. All kaskede juures tilgub kõlawalt. Puu- hiiglastest wõetakse mahla. Renn on nikerdatud lõhmusest. Selle kaudu nõr- gub selge, magus kasemahl ämbrisse ja kosutab janunejat. Palawatel suwe- päewadel wahutab ta klaasis.

Maanteed on halwad sel ajal. Hom- mikul kisub külm loigud koomale. Lõuna paiku peegeldub neis päike. Rattad ja hobukabjad kaowad sinna halastamata. Wäiksed ojakesed sirutuwad uudishi- mulikult edasi. Nad paiskawad enesest wiimse jääkammita, piiluwad üle kalda ja ujutawad üle teed ja niidud. Kes iga- nes wõib, loobub sõitudest.

Aga kes wõib seda, kui lihawõtted on lähedal, kui talitühi maja peab täi- tuma kooliealiste lastega linnast, poega- dega ülikoolist, noorte sõprade ja sõbran- nadega? Eile õhtul on nad pärale jõud- nud. Oli üleujutus ja wankriõnnetus, kole sõit. Asjatundliku näoga seisame meie lapsed talli juures ja silmitseme tühja wankrit. Kunni teljeni on pori ulatanud. Kaitsenahk sarnaneb oma tihedate poritükikestega neile tähnilistele bluusidele, mida kannawad meie teeni-

jad. Waikselt teeme kindlaks, et sõit on ol- nud juhtumusrikas, lihtsalt suurepärane.

Meie pole tulijaid weel terwitanud. Nad jäid hiljaks. Meil oli kawatus, neid seda õrnatundelisemalt üles äratada. On palmipuude-püha. Igaühel meist on kimp pajuurbi kusagil peidus. Seal ta- bab meid wara hommikul halastamatu käsk: Kedagi ei tohi äratada. Nii hilja magama läinud inimesed peawad end wälja magama.

Pettumus on suur. Kuid hommiku edasine käik lahutab meie pahameele. Üks teise järgi ilmub kohwilauda, täis elamusi minewikust, kawatsusi tulewi- kuks. Ja olewik ala uuesti täidetud leiwataldrekute, lõpmatu kohwikannu näol on liig lõbus kättemaksu-mõtete jaoks.

Esmaspäewal algab rännak. Agara kogumise peale waatamata pole mu emal küllalt mune lihawõtteks. Noorus ruttab naabruses asuwatesse taludesse mune ostma. Keegi rõõmus noor kura- maalane on kogu asja hing. Kui wärske tuulepuhang tormab ta talikuumadesse, nõigitunud talutaredesse: „Emake, kus on su wirgad kanad? Meil on mune waja. Palju mune wajame.“

Perenaine naerab. Ta raputad pead. Talw on olnud külm. Kanad ei mune.

„Külm?“ Noormees lööb wastu rinda. „Kui kanade päralt on kõige parem pa- rem koht toas? Kuldne ema, sa oled naljakas. Heal perenaisel on alati mune tagawaraks“. Ta awab majaelanikkude naeru saatel toidukambri, tõmbab pikal- daselt puukasti woodi alt wälja, tuhnib läbi talli ja ronib lakka. Wahepeal on meil juba kümme muna kaasatoodud munakorwis. Perenaine on need „leid- nud“.

Järgmises talus kordub lugu. Kuna supp laual on, istub kuramaalane lauda. Ta kahmab lusikaga kaussi. Seejuures pärib ta laste järgi, kas Jahnis hästi õpib, kas Krischanle meeldib soldatipõli, kas Liise järgmisel aastal karja läheb. Talupojad naerawad kogu aeg. Lõbus noorherra saab suure saagi osaliseks. Mu ema kodus tunneb sellest rõõmu.

Waikne nädal on meil waikne. Nii on Liiwimaal kombeks. Nädalad enne lihawõtteid palwetame meie lapsed, et halb ilm, mis juhtub kindlasti kahe puhkenädala jooksul, langeks waiksesse nädalasse. Sest waikne wõib ju olla ka wihmase ilmaga.

Lihawõtte-laupäew on palaw tööpäew. Küpsetatakse, nii et ahjud pragisewad. Mis meisse lähemalt puutub, on munade wärwimine. Laud kõõgis on pakslit kaetud paberiga. Seal seisab korw munadega ja kõik, millega wõib wärwida. Munawärwe weel ei tunta. Nad walmistatakse ise: sibulakoored, riidekillud, kirjud paelajupid, kohwipära. Wärwipuudest: Fernambuco ja Cochenille, kokkuhoidlikult tarwitades. Lõpuks tuustiga aniliinpudelist, punane, roheline, lilla. Pliidil ootab kõhukas pada. Tõõlised wõiwad tulla.

Ja nad tulewad! Kui tuulepuhang pühiwad nad kööki. Noor kuramaalane tipus. Tal peab põll olema. Ilma põlleta ta seda ei tee. Ta ei jää rahule, enne kui istub kõõgitüdruku suur põll ees laua taga. Tema ümber karjas usinad munawärwijad, lapsed ja täisealsed. Woodi sibulakoortest, plekk wärwi, weidi sellest, noaotsa täis tollest. Siis seotake muna kinni. Igäühel on eritine meistermärk.

Mu wanema õe käes on ülemwalwe. Hõõgpunasena walitseb ta pliidi ääres. Aur tõuseb! Löhnab äädika, wärwi järgi.

Keset tööd hiilib kuramaalane kõrwalasuwasse küpsetustuppa. Seal ärkab naer. Kandamiga tuleb ta tagasi. Kõõmelkook on ahjust tulnud. „Weel hõõguw, kui ebaterwe!“ hoiatab keegi. Kuid naerdes topib igäüks meist oma osa suhu.

Seal! Hüüd pliidi juurest! Pada wõetakse tulelt. Walged lapikesed on muutunud kirjudeks. Kirju on ka keew leem. Üks kirju muna teise järele koorub esile, teda waatleb asjatundlikult ta omanik; siis rändab ta kaussi. Walmis munad kannawad wennad triumfiga sõõgituppa. Lapsed tohiwad oma osa wälja walida, palju kingitakse ära. Rikkalikust ülejärgist seisab alati üks taldrekutäis einaja õhtulaua. „Plökk-plökk!“ liüakse munaga teist wastu. Kelle muna puruneb, on kaotanud.

Esimese püha õhtupoolikul koonduwad suured ja wäiksed saali. Kypsetuslauast, waipadest ja rätidest on loodud kena liutee, mida mööda kirjud munad lõbusalt alla weerewad.

„Kõige wanem alaku peale“, ütleb mu isa. Ta walib asjalikult, möödab silmaga kauguse ja laseb muna lahti. Nii! keskel jääb muna seisma.

Ja nüüd libisewad, weerlewad, mük-sawad kirjud munad mööda liuteed alla. Kõlab kiitus ja rõõmus hüüd osawale, kostab pilge ja naer kaotajale. Meeled lähewad soojaks mängu juures.

„Sa lükkad! Nägin seda ise selgesti.“

„Nagu lükkamine awitaks.“

„Muidugi! Sa wõitsid minu muna.“

„See oli õnn.“

„Niisuguse õnnega toon ma kõik munad teelt omale.“

Kuramaalasel pole igatahes õnne. Ta läheb ägedaks, ähwardab, nutab, lausub õudseid nõidussõnu oma muna peale, kõigi munade, munatee kohta. Asjata. Halastamatu saatus rööwib temalt kogu ta muna-tagawara. Nagu Maarius Kartaago waremetel, kükitab ta lõpuks ilmamures põrandal. Tummade, kui ometi kõnelewate käeliigustega heidutab ta allaweerewaid waeulikke mune.

Pärast seda ägedat mängu loeme meie lapsed oma wara üle. Koosseisust olenedes, otsutame teisel pühal paastuda, wõi aga igapäewast portsjoni suurendada.

Teine lihawõttepüha on esimesel aprillil. Õed kawatsewad nalja. Nikanor on nendega ühenduses. Nikanor on meie kauaaegne teener. Nõnda ütelda „igal alal“. Oma kellnerikohustused täidab ta wäledalt ja osawasti. Kõrwal ametis on ta wendade sõber ja usaldusmees, laste kaswataja. Kui wanemad kuhugi sõidawad, siis on ta käes wõtmete walitsemine. Naljast saab ta laialdaselt aru, ja mängib meile õhtuti wastutulelikult tantsuks oma lõõtsapilli.

Liiwimal lugupeetud roog on wäiksed pasteedid, mida kutsutakse pirukateks. Nad täidetakse liha, raswa ja rosinatega, ja süüakse soojalt. Seekord seisab Nikanor oma kausiga kangelt kui raidkuju. Wõtame istet. Ta astub ringi. Waewalt on üks wendadest sooja pirukat hammustanud, kui algab kõha ja aewastamine. „Tohoo! Pipar!“ hüüab ta poollämbunult ja tormab weekaraffi

juure. Kuramaalane on wait. Wõiks ütelda, ta on kohmetuks lõõnud. Tal on pirukas suus, millest ta end nähtawasti wabastada ei jõua. Ta kisub, kisub. Pirukas ei anna järgi. Nikanor ukse juures, noored neid lāmbuwad seesmiselt lõbu pärast. Nüüd aga ei suuda kuramaalane end enam hoida. „Pagana pärast, mis ma siis õige söön!“ Ta wabastab enese nõiutud pirukast. Kogu laud naerab. „Aprill! Aprill!“ hüüame hõisates. Pirukas on kamalutāis takku.

Meie lapsed ei lepi sellega. Hiilime wendade magadistuppa. Nende õösärkide warrukad õmmeldakse kokku. Woodilina alla puistame herneid. Kuramaalane saab märja käsna jalutsisse. Põksuwal põnel ootame õhtu.

Agaga ei kosta kisa, ega pahast hüüdu. Rāāgitakse waljusti. Nüüd naerdakse laginal. „Lapsed“, hüütakse naerdes, „kui weel teinekord teete esimest aprilli, siis ärge unustage herneid lauale. Muu tūllatus on siis kerge üles leida.“

Wäljas õues kahe puu wahel kõigub lihawõtte-kiik. Kogu päewa oleme seal. Öhtupoolikul tulewad ka suured sinna. Noored tüdrukud seisawad pūsti istelaul. Kaks isandat, kummalgi pool.

Kõrgele lennatakse raagus okste sekka. Kes pööritust kardab, jatku see asi.

Kui on lihawõtte-nādalal päikese-paiste, siis läheme metsa jalutama. Oma armsamale mäele, mida katawad madalad pedajad. ja kust awaneb waade metsajärwele. Tõsiasi on, et siin iga wõõras waimustusse satub.

Heinamaa ja tee pole puudusteta. Kuid metsapind on kuiw. Asume murule. Mu õel on laias korwis lihawõtte- küpsetisi kaasas, mis nüüd āra jaotatakse. Enne lahkumist maksame talwele wiimse lõiwu. Wiimne lumesõda. Kus ei jatku kõhnast lumast, seal peab awitama kuusekābi.

Wiimisel puhkepāewal lahkub õppiwoorsugu. Maja jääb waikseks. Mitte tāitsa waikseks. Meie lapsed jääme kohale.

Wäljas aga kaswab kewade. Ta läheneb samsammult, et ākki wälja karata. Mitte aegamisi ei ehi ta puud ja puhmast. Ta pöörab korwi ümber ja puistab sisu wälja. Aiad uhkustawad! Sirelid, toomingad, suwisteroosid õitsewad. Idanewailt pōldudelt tõuseb hõisates õhku lõoke.

Ilusa lese igatsus.

Austria kirjanik Otto Born.

Poisikesena oli wāike Marlene minu esimene armastus. Mu Jumal: tema oli esimene, kes mulle wastu tuli, kui nii kaugel olin. Armastus! See seisis selles, et ma Marlenet salateil kohtasin, kui koolist läksime, ja et ma teda paar-korda suudlesin. Jah, ma katsusin teda parajal juhusel ka kōwasti rinnale suruda, aga tema ütles, see olla walus. Sellegipārast wandusime üksteisele igawest truudust

Siis — aga mis sellest nii pikalt jutujada. Lõpp on ikka üks ja sama. Marlene sirgus peagi nooreks daamiks. Mina jäin weel kaua lolliks poisiks, kes koolis pidi kāima.

Ühel ilusal pāewal kihlas ta end. Kellega — selle olen juba unustanud. Pulmapāewal nägin teda wiimast korda.

Tookord oli mul süda hirmus kurb. Olin südame kinnituseks mõned konjakid joonud. Wõib olla, et mu süda sellepārast halb oligi. Ma ei olnud sellega ju weel harjunud.

Olin talle loonud lugematud laulud. See oli seekord ju ülikerge. Marlene — Ene — teene — meene.

Siis kustutas teatud kāsna mālestuse pikkamisi. Tuli aeg, mil ma uued luuletused kerge südamega wõisin teiste nimede peale ümber kirjutada. Ja sellest on ka juba hulk aega. mōōda. —

Hiljuti kuulsin rāākimist ilusast lehest Marlenest. Ha — kuidas ma jahmusin. Ma küsisin järele. See oli mu Marlene. Hm. Wõi siis juba lesk. Mul läks kord temale läheneda. Mind nāhes oli ta silmanāhtawalt pettunud.

Ta ütles: „Kas teate, mu armas, et Te kaua, kaua aega olite mu igatsus?“

Ma ei imestanud põrmugi et ta minevikku tarwitas: olite! —

Siis ütles ta pikkamisi: „Olin Teist tihti und näinud, jah, ja igatsesin tihti Teid näha. Miks Te nii naeratate? Ometi, Teie olite minu igatsus, sest —“

„Sest?“ küsisin mina.

Naeratades jatkas ta: „Teie olite üks tükk minu noorusest. Kas mäletate seda weel, armas sõber?“

Mina mõtlesin: Mõõda. Igawene truudus. Wanne. Ahaa. — Siis mõtlesin waljusti: „Ja Teie, Marlene, olete minu noorus isel!“

Lahkudes mõtlesin waikselt: Mina olin ilusa lese Marlene igatsus, kuni ta mind nägi. Sest silmapilgust saadik pidi ta enesele ütlema, et mina nüüd enam ta igatsus olla ei wõi. Aga Marlene on, nagu ta on, minu noorus ise. Ta jääb selleks, sest ta hoiab enda shmingi ja puudri abil nooreks ning paneb enesale wõltsjuuksed pähe.

Sinn mere all.

Inglise kirjaniku Mar Pemberton'i romaan.

7

„Jumal olgu meiega!“ lordasid kõik neli sõnnal.

Seepea'e ulatastme üksteisele käed ja maronisin ilma pikema jututa redest mõõda üles. Seljaga tõstsin ma ukse üles, ja juba järgmisel silmapilgul asusin ma Edmund Czerny majas.

Ust tõstes arwasin ma, et kuhugi tупpa wõi lõõli jätun. Seal on, arwasin ma, kindlasti inimesed wõi koerad ees, ja kindlasti päritakse minult silmapilkselt, mis mul seal asja on.

Kõik juhtus aga teisiti.

Kohi, kuhu ma ilmusin, po'nud tuba, waid awar koobas paljude awaustega, mis wiitsid teistesse, s. o. naabritekoobastesse; kuid need awaustid ei warjanud ukseid, waid paljud näht-eesriided, mis ulatastid paljudes wõlides maani.

Kõhmetult jäin selles kummalises ruumis seisma, mida täitsid laest ulatavad elektrilambid walge walgusega.

Ma ei teadnud, kuhu pöörduda, ja see ei mõlnud mulle ka olla teejuhiks, et kuulsin ühest kõrwalruumist jutuõma.

Täht aega mõtlesin järgi, mis teha, kunni ma kindlammul ühe näht-eesriide juure astusin.

Tõmbasin selle waidi eest ja pistsin pea sisse, kuid tõmbasin ta silmapilkselt jälle tagasi.

Ruumis, kuhu olin pilgu heitnud — asusid poolpaljad inimesed, kes lähewaldasid usina hoolega süsti wägewa katla alla, mille tulepega oli lahtine, nii et punased leegid mehi tondilise walgusega üle püstasid ja mulje löid, nagu oleksin need mehed pörgust karanud kütjad.

Willeks seal seda palawust waja oli, ja mis masinat nad õhustasid, sellest et saanud ma aru; peagi aga teadsin ma kõ.ä.

Sest üks rōistest — nähtawasti masinist — ütles midagi ja kobe hakkas masin tööle, mille järgi kõrwa kostis wäikne, nagisew sahin, õht nagu hakkas wärelema, ja kaugele kostis ühtlane õhupumba tonksimine ja wihin.

„Pumbatakse wärsket õhtu maaalustesse ruumidesse,“ leusufin endamisi.

Rütwad kurabid po'nud mind tähele pannud, nii ruttu olin tagasi tõmbunud ja eesriide jälle ette nihutanud.

Warwastel hõlpsin näid läbi koopa ja satufin juhukslikult teise ukse juure, mida ma senni weel tähele po'nud pannud. Oeti po'nudki see uks, waid kauris pikk koda, mille lõpul silmasin trepiastmeid, nende treppide kohal jälle lampe, mis juhtisid teed ülespoole.

„See on kindlasti tee, mida mõõda pääleb mereni,“ sõnufin endamisi, „ja kuna Czerny kõigne peale waatamata ometi kauris hea mõistusega inimene näib olemat ning seega ka ülemisel korral elab, pean ma siit üles minema, kui tahan temaga kokku saada.“

Nii asufin kahklemata teele, kuid waewalt olin paar sammu edasi jõudnud, kui tahtmata seisma jäin, et imetleda selle loja ilu, kuhu praegu olin astunud.

Malmist walatud uhketes lampides põlesid elektripirnid ja kuulid, paremal- ja pahemal-pool seinas olid ukseid, ja mitte ainult ukseid tõigne seal, waid ka inimesed tulid ja läksid ühest toast teise, ja pillawa uhkusega fikseseatud tubades seifid mängulauad, nell aga klääfid ja pudelid, ja ümberringi istusid inimesed, kes naerdes ja kisades mängisid wõi juues aega wiitsid.

Kuid misjughused kuritegijad ja marganööd nad olid?

Edasi silmasin töötubasid, kus töötati, kööke, kus feedeti ja praeti.

Ühe sõnaga, olin sattunud tõe'isse, kõrmitsewasse, töökasle elurõõmsasse linna, mille elanikud kas aega witsid, rõõmustasid wõi aga tööd tegid ja ülesp'damist teenisid — mitusada jalga mere all.

Kordumalt tulid mulle wastu kahtlased hulguted, siis pöörasin alati kuhugi kõrwal käiku ja peitsin end narkade warju, kunni wastawad isklud ära olid kadunud.

Kuid wõimalik, et see oli ka üleliigne ettewaatus, sest siin käis nii palju rahwast, ja kuna ma kand'sin merimehe-ritideid samati, kui nemad, siis ei wõinud ütkefi minu wastu kahtlust tunda, et ma Czerny meeste hulka ei kuuldu.

Siin elas kindlasti mõnijaada inimest mere all, jaääraste hulga juures ei saada juba enam sõpra waenlastest lahutada.

„Küllap juba Czerny leian,“ lausu'n endamisi, „ja niipea kui kuulen, mis ta kawatseb teha — on mul weel aega küll, oma tegewust tulewikus kindlaks määrata.“

Sellest mõttest leidsin troosti, nii et ma palju kergema südamega oma teed jatkasin.

Jõudnud trepikoja lõpuni, seisin äkki wägewal raudwärawa ees, mis kinni oli ja seega mu edasipääsu wõimalustest järsku kriipju läbi tõmbas.

Siin polnud mingisuguseid kõrwal'äike, et paremal' ega ka pahemal'pool, ja kuna wärawal oli sama wähe käärauda kui wõtmeauku, teadsin ma, et siin pole awamiseft juttugi.

Süüal südames ütles mulle, et selle ukse taga peitub Czerny korter, ja kulgi ma ei suutnud ust awada, et tahtnud ma omelt ka ümber pöörda.

Seal ma siis seisin, umbes külalise sarnasena, kes inimest, kelle jutule ta tahtis pääseda — eest ei lei nud, ja nüüd ühjal tagasi peab minema.

Pidin igal juhtumisel weel täna öösel Edmund Czernyga kokku saama; ja kui see teisiti wõimalik pole, astun ma nende nabi-faelte ette, kes kõrwalruumides mängisid ja jö'd, ning ütlen neile, kes ma olen ja mida soowin.

Koputada ja pörutada wastu raudust ma ei tahtnud, ja juba taht'sin ma harut õuna hakata hammustama, see tähendab rõõwliste juure minema, kui äkki raudwärawa üks kül'g lahti kargas ja Rosamunde, wäite Prantsuse neiu — nähtawale tuli.

Mõlemad ehmatoosime meie weidi, wäite Rosamunde toibus aga kiiremini kui mina, ja

wäifjeld käefest koku lüües, hüüdis ta ehmatanuit:

„Oh, kapten Begg — mida otsite Teie siit?“
„Wahpeal olin ka mina toibunud, ja merimehe moodi hädaohtu najaks muutes wastasin ma:

„Jah, mu kallid, otsin nii mõndagi, nagu merimees kunagi, kes ilmaski wähesega ei lepi. Nii tagasin ma näiteks teada saada, mis peitub siin raudwärawa taga ja mis moel Teie siia olete sattunud? Seletage see mulle ära ja Teie olete mulle enam abiks, kui ehk ise mõtlete!“

Tütarlaps ei wastanud kohe, waid küsis pikema mõtlemise järgi:

„Kus on Teie kaaslasted? Miks tulite üksi? Kuhu jätsite selle wäifse — wäifse herra — herra —“

„Herra Dolly Benni?“ täiendasin ma naeratahes. „Ta on kindlas kohas, mu kallid, ja oleks ta teadnud, et ma Teiega koku puutun, siis oleks ta kindlasti Teile terwitust saanud. Wõin Teile iegi ütelda, kus ta asub: all keldris, masinahoone all ja on lõbus ja kõbus kui kala wees. Nüüd näidake mulle äga, kus asub herra Czerny tuba, ja olen ma temaga rääkinud, siis kutsume ka wäifse Dolly üles. Uskuge mind, poisid on kaasa teinud raske teekonna ja ainult selleks, et Teiega koku puutuda!“

Need sõnad näisid plikale väga meeldawat, kuid ma ei annud talle aega wastamiseks, waid jatkasin:

„Usun, misler Czerny on praegu kodus ja elab siin, eks?“

„Jah,“ wastas Rosamunde ja osutas käega koja lõpus asuwatele Czerny tubadele; kuid mõte, et ma sinna kawat'sen minna, ehmatas teda seewõrra ja ta kuulatas nii pingutades iga wähemat kui kisku, et ma aru pidin saama, et ta minu pärast tõsiselt mures on, kui ma lõpoolest Edmund Czerny juure lähaksin.

„Kus on mu wana sõber, tubli Clair de Lune?“ küsisin ma tahtmata. Millises linnaosas ta asub?“

Rosamunde kahwatas selle küsimuse juures ja kostis õhates:

„Ah, misler Begg, waene Clair de Lune sai ränga karistuse osaliseks, sest et ta Teid ja Teie kaas'ast kunagi saarel awitas. Nüüd ei tohi ta oma toast enam lahkuda. Misler Czerny on ta peale väga wihane ja ei falli teda enam silmaotsas. Kuidas wõis see Teile ka mõttesse tulla, et siia siisse julgeste tungida? Kuidas wõis tekkida säärane mõte?“

„Ärge olge nii kohkunud, mu kallid,“ wastasin ma kergelt. „Minu eest ärge hoolitsege! Nagu siia tulid, nii lähen ka tagasi ja wõtan

Teid ja wana Clair de Lune'i ühes, oletades, muidugi, et Dolly Benn Teile ikka weel meelt mööda on.

Tütarlaps kahles weidi ja waitis, siis ütles ta, nagu oleks see talle äkki meele tulnud:

"Täna on Bruno Regnarte wärawawahiks, kuid praegu läks ta õhtul sõdima ja jättis wõime minu kätte. Kus kuberner on, seda ma ei tea. Wõib olla, oma jahilaewal, wõib olla, toas. Ah, mister Beag, kui hirmus see lõik on! Kül-lap näete, Teid ei lasta enam minema."

"Kui mind niimõrra armastama hakatakse, siis ma mala nimel!" wastas ta ma rõõmsalt. "Kuid, üllap näeme, mu kallid. Sest merimehed pääsemad tihti isegi sealt terwe nahaga, kuhu teised oma juuksekarwadki maha on jätnud. Igaks juhtumuseks teeme katset, muidu peaksin ju iseene ees häbi tundma."

Haarasin pika käe pihku ja hoidsin seda tiifl aega peos. Wäike laps oli tõesti imeilus, ta oli nagu maal Itaalia kunsti õitseaast, ja sel filmatigul weelgi ilusam oma hirmu ja ahastuse tõtu, mis peegeldus ta näofeses. Teadsin, et ta tõeliselt hirmu tunneb wäike Dolly pärast, sellegipärast meeldis see mulle, et ta Dolly hants ka minule oma kaastunnet ei feelanud.

Wäike Rosamunde awas suure raudwärawa, ma astusin üle läwe ja asusin nii Czerny elumajas.

Jäin seisma laias, pikas koojas, mis meele tuletas kiriku wõ wialust ja ümberingi osutas lae all pikka galleriid.

Sellelt galleriilt rippsid alla elektrilambid, kuna lõpuotsas, mis weelgi kõrgemal asus, seisid ilus orel.

Seinu ümberingi kattis nikerdatud teapuu.

Rotta juubus wiis wõi kuus suurt tiibuust ja ühes nurgas asus hiigla kamin, mis oli ehitatud wana-Inglise stiilis.

Iga kuue wõi seitsme meetri järgi oli sügaw aken graniitkalluse raiatud, mille warjus olid paksud klaasid wastraamidest; neid wastu purstas ja paiskus meri, nii et waht kogi aeg aknaid mööda maha tilkus.

Põrandat katfid paksud, pehmed Persia matkad, millestse jalg otsekohe nagu wajuma kipus ja mis lämmatafid wähemagi kui sammu müdina.

Õfegi unes poleks ma omale suutnud ette kujutada ilusamat ja uhemat korterit, ja üheski Londoni wõi New-Yorgi miljonaäri palees pole ma näinud säärast luksust kui siin, selles mere-aluses lossis!

Ja see ime oli olemas, nägin seda ise oma ihuilmaga, ma ise kuulsin mere kohinat oma pea kohal ja kõrwal.

Ka kuna ma weel imestades kohal seisin ja aru pidasin, kuidas see juhtumus küll wõiks lõppeda, — seda nägin ma ühest ul'lest wälja astumat?

Wäikest Ruth Fortbergilt, kelle pärast ma olin sõitnud tuhatwiiksada penikoormat.

17

Jasper Beggi julge kaitatus

Põrkasin tagasi warjulisemasse kohta ja ootasin, kuni ta minu juurest mööda läks. Polnud ju wõimata, et teda kergelt saatis ja seepärast wõiks filmapilt selleks ebasünnis olla, et teda kõnetada.

Negamiis tuli Ruth lähemale. Ta murelik nagu kõneles salajasest walust, mis teda piinas, ta filmalaud lamafid wäsinult harilikult hiilgawate filmaterade kohal.

Nüüd nägin ma, et ta üfti on, ja seepärast haarasin ta käest ka koha kinni

"Miss Ruth", sõistasin wäike häälega, nii et ta seda eht sugugi ei kuulnud. "Miss Ruth, see olen mina, Jasper Beag. Kas Teile siis mind sugugi enam ei tunne?"

Ruth pööris lähku ümber, kuid ei karjatanud. Hirmus waatas ta oma ümber, ja alles siis, kui ta weendunud oli, et lõik ufjed on suletud, wastas ta:

"Jasper, Jasper! See olete tõesti Teile, Jasper Beag?" Ja ta nukker nagu ilmutas niipalju rõõmuse tärnemeelt, et ma seda ka saja aasta jooksul et unusta.

Siis pööris ta kiiresti ümber, andis mulle märku, et pean järgnema ja wiis mu tagasi tupp, millest ta oli tulnud.

Seepeale luitutas ta ulse ettemaaklikult, ja pärast seda kui ta tähelepanelikult oli kuulatanud ja ühtegi kahtlast helt polnud kuulnud, astus ta minu ette, ja nüüd seifime meie kahkesti wastamisi.

See oli suurepärase ruum, kus wiibisime.

Kuigi olen palju näinud suurjugukses majades, pole ma kusagil warem wõi hiljem näinud daamidetalooni, mis oleks siisfeatud suurema uhkuse, peenema wäitse ja waltituma toredusega.

Ruth Fortbergil ise kandis walget siidililleit ja peaaegu üliiloomuliku wäartusega teemandi-ehet ümber kaela.

Ta kogu ja seifal olid litgutawalt ilusad, ja ta uhke nagu tuletas meele kõige suurjugu-semald Londoni aristokraate.

Ja tema kõrwal seifin mina, lihtne, harilik merimees, katkises, määrduinud lüues, karmase, korratu habemega ja sassis juustega; näost kõneles nälg, ja waewade wintjutused paisfid igast näojoonest.

Bole wist wõimalik kujukteda suuremat wastolu!

„Jasper“, ütles Ruth taha, „mille ime abil olete sa jõudnud?“

„Imega pole siin üdse midagi tegemist, miss Ruth“ wastas ta ma awameelset. „Eulin maa alt läbi ja kõige otsemat teed siia, ja wite inimese häda andis mulle mu teel ifka ja alati uut julgust. Saarel pidime peaaegu juba suurema, ja lojemata leidmise tee mere alt siia. Meie jaoks on olemas ainult üks wõimalust: kas peame ära nälgima wõi usaldame ennast herra Czerny armu wõi wiha hoolets.“

Wihase, ahaštawa üllatusjega kuulas miss Ruth mu sõnu, sest ta oli ju meilt abi lootnud ja nüüd pidi ta weel meid awitama! Kui waiksin, tõmbas ta oma wõlke kae ruskasse, astus ägedalt minu ette hüüdis: „

„Ei, ei! Jalgi ei lubaks ma seda, et Teie mu mehe juure lähelsete. Ja — ah, Jasper, kumõrra wilets Teie wälja näete! Kas olete ehk haige?“

„Mitte mõhkugi sellest!“ kinnitasin wilkalt. „Minult troopika-dikt pole just kõige parem. Kuid et jälle meie häbarest rääkida, pean teatama, et meie laew weel tagasi pole tulnud. Andsin mister Jacobile käsu, et ta nädal aega ristlaks saare ümbruses, kuid laewa ei näe ma kufagil. Edendus, et Jacob mu käsku ei saanud ääta. Kardan wäga, et teda on tabanud õnnetus, kui aga mitte, siis tuleb ta kindlasti tagasi, see on nii kindel — kui on Jumal taewas.“

Miss Ruth kuulas mu sõnu nagu läbi une. Siis awas ta äkki ukse, hiilis müdinata kotta ja jäi umbes wist kahets minutiks wälja. Kui ta tagasi tuli, oli ta kaasa toonud pudeli weini ja weidi sõõgipoolist, mille järgi ta ukse jälle sulles.

„Edmund magab,“ teatas ta waike häällega. „Tädi Raheli saatmine Doliosse ja teener Benno on wäga usaldataw. Kuulsin, et Teie oma sõpradega asustate ülewal kaljutipul, kuid kuidas oleksin ma Teid wõinud anituda? See oli wõimata, Jasper. See oli hullumeelne mõte Teie poolt, siia tulla, ja ometi olen ma selle üle wäga õnnelik. Ah, nii õnnelik! Ja nüüd arwan, usun ma, Jasper, et meie siiski weel oskame leida tee, et siit wabaneda ja pääseda!“

Walasin omale weini klaasi ja tügendasin selle siis ühe sõõmuga, küll mõjus see hästi! Ja loolgi parem oli, kui kuulsin Ruthi elawaib, loo'usrikkaid sõnu, kuigi ma ise weel kuidagi aru ei saanud, mis tee meile pääsemiseks peats awanema.

Albert Org'i kirjastus

S. Karja tän. nr. 8.

Suurim Eesti- Wene- ja Saksakeelne
laenuraamatukogu.

Abonnement 75 mk. kuus.

Awatud k. 9—5.

Osakond Koplis, Wene-Balti tehas.

„Mis me siis teeme, Jasper?“ algas miss Ruth uuesti. „Ütelge, mis teeme? Kui mõtlen, et Teie wiibite selle needmisrikkas loones, siis on mu meel hirmul ja ärewuses“, hädaldas ta nuttes. „Sa pääsimisest, wabastu'kest ei wõi ometi juttugi olla. Jasper, Jasper, mida peame tegema? Kuid rääkige ometi, mis peame tegema?“

„Pean mister Czerny'e kõik ütleva“, wastasin ma rahulikult. „Mõtelge ometi, oleme wiieksti, meid ähwardab näijasurim, pole meil ta wäljawaadet pääsemise peale! Kas on siis Czerny kurat, et ta meile kuulaks toitu ja jooki? Seda ei teeks isegi kõige hullem rõõwel Jumala maailmas; Teie — oh, andke andeks, miss Ruth — Teie olete temast kindlasti halwemas arwamises, kui ta seda tõepoolest on?“

Wäsinult wajusin kamina ees toolile ja tundsin, et tule soojus mu tarretanud liigetetele tõesti head tegi.

Miss Ruth istus suures tugitoolis, mille ta mulle õige lähedale oli nihutanud.

„Jasper“, ütles ta kähku, „kas olete lugenud mu päewaraamatut?“

„Sada forda iga rida.“

„Ja ifka weel tahate Czerny juure minna?“

„Miss Ruth“, wastasin ma tõsiselt, „ärgem mõistkem kohut, et meie peale kohut ei mõistetatks. Laewad eksiwad siia ja hukkuvad kaljurahnudel. Wägel meelitata; neid ja teaditult hukuma: kas olete aga meendunud, et Teie mees sellest alatusest osa wõtab? Et ta tõepoolest on läbi ja läbi närin, see, selleks Teie teda peate?“

Miss Ruth ei wõinud waid kargas püsti ja nõõpis käre liigutusega oma kalli sibikieibi lahti, selle järgi pööris ta oma seija minu poole. Awanes hirmus waade! Punased rohelised, sinised wõõbid jooksid üle alabasterwalge naha — need olid piitsa, ratsapiitsa jäljed, ja need jäljed kõnelesid hirmjat keelt!

Metsiku karjatusega kargasin ma püsti, kuid ma ei suutnud rääkida. Hoidsin kramplikult

oma revolwri pärast finni. Tädi aja pärast algas miss Ruth:

"Miss olete selleni fundinud, Jasper? Miss sunnite mind, et pean Teile kõik teatama, mida ma juba terve aasta näen ja kannatan? Teile olete tark mees, kas usute siis tõesti, et keegi võib oma maja keldrist harjani täita teemantide, kulla ja muude väärtustega, ilma et selle vastu annaks seda, mida nimetatate tööks, ja peale selle veel ausal wiisi? Kuidas mõistate ma arvata, et olen oma meest walesti armustanud, seda meest, kes siinsamas toas ja minu filmate all teenri maha lasi ja siis mind furnu juures tundideksaupa finni pidas? Kas peaksin teda seepärast ehk heaks pidama, et ta wahetewahel, kui ta teist surmani on piinanud, kellelegi enam haiba ei tee, ja end siis weidi rahulikumalt ja mõistlikumalt üewal peab? Ah, Jasper, Jasper, miss sunnite mind, et pean Teile kõik ütleva, mida ma ehk iseenelegi ei tahaks tunnustada?"

Ta sõnad mõjusid minu peale rufumalt ja wapistawalt, nagu oleks wälk minu kõrwal maa sisse lööb.

Teadsin — wõi oletasin wähemalt, et miss Ruth oma mehe kõrwal palju on kannatanud; aga et asti nii hull on, seda poleks ma italti arwanud, isegi siis mitte, kui ta oleks olnud wiimse madruje naine!

Ja seda kõik pidin ma nägema ja kuulma, mina, kes ma oleksin rõõmuga tema eest walanud oma wiimse mereiltga, et ainult talle ühtki rõõmsat silmapilku walmistada.

Kaua ei suutnud ma wastata ja kaua istusime meie wälk des hääbuwa kaminatule ees. Kuid lõpuks jõudsin ma ometi nii kaugele, et wõisin ütelda:

"Hea meelega annaksin ma mõne aasta oma elust, miss Ruth, kui ma midagi sellest ei teaks, mida ma täna õigel olen kuulnud; kuid nüüd, kus ma seda tean, täidab see minu suure rõõmuga, et siin wiibin. Ja ma kinnitan elawa Jumala juures, et ma kui siit kohalt pean lahuma, kellegi enesega ühes wiin, kelle nime ma ei nimeta, ei saa ma aga siit seda inimest kaala ei saa wõtta, siis jään ka mina siia!"

Miss Ruth surus mu kätt, kuna ta nagu läks tulipunaseks.

Sis läsis ta minu käest midagi, mis mind wäga üllatas. Ta küsis nimelt:

"Jasper, kas mäletate meel minu laulatust?"

"Kas mäletan?" Lüüdsin ma ja kogu weri tungis mu näkku. "Kas mõistate seda kunagi unustada?"

"Jah", lausub miss Ruth, ja nüüd ei julenud meie enam üksteisele otja waadata. "Jah, need olid ajad! Olin noor tütarlaps, kes elust

aru sai kui rõõmujoowastusest ja lõbusast mängust; iga päew läi uusi rõõme, iga õõ uust unelmaid. Ja kui ma lord Nizza Edmund Cz rnyga kokku puutusin — ta oli esimene mees, kes sai aru mu südamest ja mu hingest oskas lugeda — kui ime ilusaid õhulosse meie tooford temaga ehitasime! Kogu ilm on meie paralt", ütles ta, "sest meie südamed tähendawad meile kogu ilma!" Ja ma uskusin teda, Jasper, sest olin nõrk, kogemustetu tütarlaps. See oli tema elu nii wäga romantiline. Ta oli kogu ilma läbi käinud ja teadis, igaltpoolt nii palju huwitawat jutustada. Ah, kui ta poleks olnud nii tark, ta poleks mind lõhju meelitanud! Kuid teised mehed, keda tundsin, olid nii tähtsujeta ja naljakad, kõik, kõik — ainult üks mitte —

"Üks oli siis ikkagi olemas?" segasid end wahela.

Kuid miss Ruth ei wastanud, waid pööris pea kõrwale. Ta tundis, et aru saan, kes see "üks" oli!

"Jah", jatkas ta tasemint, "üks oli erandiks, ainult mina olin tooford weel pikaohutu ja ei saanud temast aru. Teistest ei teinud ma wäljagi. Kõigil nell oli ainult üks jumal: k o k t, üks kõõl k a s i n o m ä n g u s a l i s. Edmund aga rääkis oma paleest, oma merealusest linnast, kus ma pidin olema kuninganna! Meie pidime lahti ütleva sellest walelkust, salakawalast ilmast, kus isegi ei wõi uskuda armastust, ja milles on ainult üks aus püüd: egoism. Kasin end hullutada ja sattusin lõhju, sest wihkasin ilma ja jeltskonda kõigi ta walede ja edewustega. Ja kui meie San Franziskoosse sõitsime, awalduks mulle elu kui rooftaed, ja isegi sel saarel, kui nägin merealust imelina, arwasin ma enese wiibimat kufagil muinasmaal, kust me wiist kunagi enam tagasi ei igatse jeltskonda, millest parajasti olin põgenenud!"

Ja waitis, ja ka mina waitisin

Kogu ta minewil seisis nüüd mu filmade ees; jain aru, et waene tütarlaps oli lastnud end hullutada ainult oma romantiliste ja juhtumus-otstjalikkude kalburuste põhjusel, ja nimetu walu muljus mu südant mõtte puhul, kui raste ja kohutaw pidi ärtsamine neist unistusest olema.

"Inenägu sel saarel festis terve kuu," jatkas miss Ruth. "Siis hukkus üks laew kaljurahnude wahel. Mu mees läks ühes teistega randa, mina aga waatastin eemalt pealt. Mis ma seal nägin, ja armas Jumal! Siis tuli Edmund koju ja lasi metsikus wihus teenri maha, kes oli lubanud, et ma seda pealt nägin. Nüüd sai ta aru, et tunnen ta saladust ja et ma ometi ei taha ta kaasjüüblane olla. Proofi-

lehed olid kadunud, ja järgi jäänud ainult aknad. Kui Teie teaksite, Jasper, millised päevad ja ööd sellele järgnesid, täis hirmu ja muret, pisaraid ja ahastust. Ja nüüd, kus Teie küll stein, kuid hädasohu vastu võimetu olete, on kõik kadunud! Pean lootusest pääsmise peale lõpulikult lahti ütleva!"

Ma ei teadnud, mida vastata, ja kaua istusime jälle vaikides vastamisi.

Mida oleksime võinud ütelda?

Kui Czerny oma naise filmade all teenri maha laskeb, mis saatus ootab siis mind ja mu õnnetuid kaaslast, kes olime ometi ta awalikud vastaslehed?

Ja millised võisid veel olla õnnetu naise lootused, kes kogu aeg meid oli oodanud, kuna ifegi meie elu oli antud hullumeelse kurjategija kätte?

Umbes pool tundi olime nii vaikides, täis piirita kibedust, istunud, kui merelt äkki meie kõrva tungis lume, müristew pragin.

Õrnumult kargas miss Ruth püsti ja kuulatas hinge kinni pidades.

Järgmisel filmapilgul heltsesid kellad merealuse linna tänavatel, ja kohe selle järgi kostis hirmus liisa ja trampimine meie kõrva kuni mina ja naine, keda armastasin, surnu kahwatute nägudega üksteise kõrval seismise ja wastastikku sofsistatime, et mingi laew rahnude wahetele on sattunud.

Nüüd tungib talle kohe Edmund Czerny oma rõõwliitega kallale.

Ja sel filmapilgul turgatas mulle walgustiirisel hulljulge mõte pähe, nii hulljulge ja kummaline mõte, et ma esimesel filmapilgul peapõrkituse sain ja waarudes toolile wajusin.

18.

Juhuse foodustusel.

Kuradid olid omad ahelad maha paisanud ja linnast lahkunud.

Oleksin ma sellahela, suure lärmi ja sõjariistade kõlina peale vaatamata veel kahelda võinud, kas täna õhtul jälle mõni hea tosin tubli merimehi rahnude wahel oma elu lootab, siis pidi juba Edmund Czerny hääl mulle selgeks tegema, et ma seega kohutawat iditi olen mõelnud.

Seft kuulsin ta häält, peale selle veel üsna ulse lähedal, mille taga mina põksuwa südame ja tagasihoidud hingega kuulatafin, kuulsin teda walgusti üle kaja ksenidawat:

"Tööle, nadikaelad, tööle! Saatke Dupont kohe minu juure. Laew on Haikala-rahnude wahel. Kas Teie seda ei kuulnud? Edasi, edasi, kiiresti!"

Ta hääl kõlas kähisewalt, nagu kõigi harjumisjoodikute oma, kelle waim on waidi ubune; kuid need, kes talle wastasid, lärmitsefid sama toorelt ja kähisewalt.

Oleks lastud wereloerad lahti, ta need ei oleks hullemini haukunud ja hmlunud, kui nüüd südameetunnistusega bandiidid selles salapärase linnas.

Ja siis algas surmawaitus, nagu oleks mingi saladuslik nõidus selle närwe wapustawa müra lõpetanud. Kuulsin ise oma hingamisi.

"Nad on ära läinud," sofsistatin ma, "see on mu õnn!"

Kuid miss Ruth, kel loomulikult aimugi ei võinud olla sellest, mis ma praegu kawatsefin, lõi kohkudes käed kokku ja ei mõelnud enam ei minu ega ta enese, waid ainult nende õnnetute peale, kes nüüd tingimata peawad surema.

"Ah, Jasper, kuidas wõite seda ütelda?" hüüdis ta etteheitwalt. "Sumal kaitsku neid waeleid inimesi!"

Ma ei lau'unud sõnagi, arwatavasti poleks ma ka midagi wastata ojanud, sest mind waltises kogu aeg ainult üks mõte, mis mu ajudeesse näis kiindunud olewat.

Kargasin püsti, tormasin ukse juure ja keerasin wõtme ümber, nii et ust ainult veel kääraud kiini hoibus.

"Wõite rahulikult awada," ütles miss Ruth, "nüüd oleme kahelsti üksi!"

Ustusin kiirelt ta juure ja pärisin kähisewalt hääl:

"Masinahoones on kindlasti mehi, ja ka wahid jäeti wist maha. Kui palju wõiks neid olla? Ja mis arwate, kui paljud neist wõisid mind näha, kui ma praegu oma kaaslaste järgi lähetsin?"

Miss Ruth jäi äkki nii rahulikult, nagu oleks surmangel ta südamelest sisse astunud; ta kustus püsti, et minust paremini aru saada.

"Jas, er." ütles ta tõsiselt, "mida kawatsete praegu?"

"Seda teadku armas Jumal taewas," wastatatin ma ärrituspalawikus. "Ütelge mulle, palju on praegu mehi kiudluses?"

Miss Ruth oli wahetewahet korid punane, korid surmukahwatu. Nägin, et ta minust aru on saanud, ja näo waheldum warw lõneles sellest, et temas esiwõimu pärast maadlefid lootus ja kurwastus.

Kuid ei tema ega ka mina ei julenud sellest lõneleda, mis seisis meie huultel ja oli meie mõlema palawam soow.

"Uusun, masinahoones asuwad wiis meest, ja wahete wõib olla umbes kuus," ütles ta lõpuk ja hakkas sõrmedel lugema. "Alumise warawa

juures — siis kajas — Kuid mis on Teie ka-waifus, Jasper? O, ütlege mulle, palun Teid!"

"Mis ma kawatjen?" küüsin tagasi. "Mitte midagi muud, kui oma sõpru, Seth Barkeri ja teisi — ühes tona. Ja kui on õnn soodus," kirjutasin juure, ja üsna lähedale astudes, "siis lufutame wärawad. Teie ütlete, palju — on wärawaid?"

"Minult kaks, jah ainult kaks. Üht tarwitab meeskond, u meelt alumist mis asub kalju põhjapoolsamas otsas, ja teine, mida tarwitab Czerny — suur wäraw, mille juurest trepid üles wiitavad merele ja kust jõutakse wäikesse ja wäikesse lahte."

Nii kaugele jõudis Ruth, et äkki kirjeldamatus rõõmsus hõifata: "Ah, Jasper, kui Teie seda suudaksite — kui Teie sellega hakkama saate —"

"Kas sellega hakkama saan, otsustatakse täna õhjel," wastasin täitsa rahulikutl "Et ma seda aga wähemalt pillan korda saata, see on kindel. Minge wahpeal oma tubadesse tagasi ja tehke wälja, nagu ei teaks Teie milleski. Mis sündima peab, on meeste töö, ja nimelt ainult meeste töö, nagu seda meie oleme!"

Kes neid sõnu loeb, arwab ehk õlgu kehitate: "Milline hooplesja! Nojah, seda wõib ju nimetada hooplesifeks wõi weelgi paremini: hullumeelsufeks, kuid lähemalt järgi mõeldes wõib aru saada, et mu ettemõte sugugi nii wäga wõimatu ja teostamatu ei olnud.

Sest just sel filmapiigul, kus meie elu täiesti olenes Czerny tahtmisest, kui meie mitte nägä ei tahtnud surra, läks terve rõõwlikamp kuriteole ja jättis fogu linna peaaegu saatuse hooples.

Kusagil pole kuulda ainustki heli, sügawal all ootawad mu kaaslasted mind ja teadet, mis neile kuulutab kas surma või elu.

Äärmise meeleteite wirtutab mu julguse selleni määrani, et ma üegi püsti kuradite eest tagasi ei kohkuis ja muu peale et mõtlegi, kui et ainult oma elu hästi kallilt ära müüa, kui see juba nii kord peab olema.

Kas wõiks säärase hinge-olukorra ja nii soodsates wäikeses tingimustes ütelda, et mu sõnad olid hooplemine wõi et mu ettemõte näib olewat hullumeelsus?

Ma polnud weel lõpetanud, kui ju ufse awaht ja wäljas kajas seifin.

Üksainus mees pidas wahti raudwärawa juures, ja nimelt poolwarjus ja seljaga minu poole.

Ma ei teadnud, on ta sõjarikatus wõi mitte, teadsin ainult, et ta on esimene, kes fessab minu ja wabaduse wahel, ja see teadmus sundis mind talle wiitwatamata lähenema.

Raksub waibad sumbutasid mu sammude müdina ja täita tähelepanemata jõudsin ma tema juure, kes alles siis ehmatas, kui ta tundis oma meeletohal mu revolwori külma awaust ja mu rahulik, kaskiw hääle ütles: "Awa wäraw, Benno Regnarte!"

See o'i laiade õlgadega wäike mees, kaunis meeldima näo ja krasus juustega, itaallane Siifiliaft.

Olin talle nii ootamata kallale tunginud ja kuna ma teda ta nime pidi nimetasin, mille ma Rosamunde käest teada olin saanud, see äitis ta säärase hirmuga, et ta hääleta wastu wärawat taarus ja mind hingeldades ja pärani silmil wahtima kuffus, nagu oleksin olnud mõni waim.

Ta ei osanud silpigi lausuda, waid wäikeses ja wäikeses üle teha; arwan, et pole ial elus näinud nii hirmunud inimest, kui tema.

"Benno Regnarte, awa wäraw!" kordasin mina ja lisa'in juurema rõhuga juure: "Annan sulle pool minutit mõtlemisaega!"

Need sõnad töid ta teadwusele. Sonata awas ta wärawa ja jäi seisma, et mind ette astuda lasta. Minna aga ei liikunud kohalt.

"Anna wõtmed minu kätte!" kaskistin edasi. "Ja nüüd astu ees. Et ja end hotab. Sest kui ja oma suu kas wõi nii kaugele awab, et sealt kõrbes läbi mahub, siis kõmmutan ju halastamata mahal!"

Ta ulatas mulle wõtmed, kuid ta käed wäikesed seejuures nii, et ta nad peaaegu maha oleks pillanud. Minu ähwardnle peale maatamata urises ta siiski weidi, mille üle ma koguni rõõmu tundsin.

"Olen proua Czerny sõber," ütles ta, kuna hambad suus lõgisejtd. "Teie wõite mind usaldada, herra! Sumala eest, Teie wõite!"

"Pead selle usalduse alles teenima," jalkasin ma ükslujelt. "Ja nüüd edasi ning ära unusta, mis ma sulle olen lubanud!"

Saasin ta ees astuda ning sulesin raudwärawa. Wähemalt on mis Ruth kaitstud nabitkaelte eest, ükskõik, mis ka muudu wõib juhtuda.

Kojas põlesid kõik lambid, ja kutgi mulle näis, et situ-seal warjus inimesed seifid, ei pidanud mind ükski kinni. Kõik toad ja ruumid, millest ma tules mõõda olin sammunud, olid tühjad ja mahajäetud.

Ainult wiimses suures magabistoas, mis ennist üleni inimesi täis oli olnud, nägin ma kuus wõi seitse meest, kes istujid rahulikutl juure laua ümber, mängisid kaarte ja joid.

Sfegi siis, kui nad mind tähele oleksid pannud, oli kindel, et mind milleski ei kaitlustata, sest ükski ei liigutanud eumast oma kohalt; mul

aga tekkis jumalik mõte, kuinende toast mõõda sammusin ja nad üle olin lugenud.

Sulesin selle toa ukse võimalikult tase ja pöörsin mõtme ümber; siis piisfin tasu.

Eega olid poisid wangištatud, wõhemalt selleks filmapilguks, kui neil ainult korda ei lähe, uft maha lüüa wõi mõnel teisel teel põgeneha.

"Neid on kuuekese," ütlesin ma itaallalele, „sa oled seitšmes. Kui palju on neid siin all, Benno Regnarte?"

Itaallane hakkas sõrmedel loetlema; „Ma sinahoones on — üks — kaks — kolm. Ülewal redelil kaks, juure wärawa juures jälle kaks. Eega koftu seitse, signor. Kas on Teid rohkem?"

Pidin naeratama selle küsimuse üle, ja kui nägin, et itaallane ifka weel hirmu pärast wäriks ja ma temaga seepärast ei jaanud arwestada, ütlesin ma kahlemata raskema tööosa kallale.

Meie taga magadistoas lärmitsejib juba sulid mis hirmus.

Nad olid kuidagi aru saanud, et neid lufu taga on pandud ja tööstasid nüüd käte ja jalgadega, et rasket raudust cest murda, kuid see ei annud küünewõrragi järele.

Partsin ainult, et wahib ülewal seda lärmi kuulewad ja alla tulewad wõi aga oma kaaslastes, kes wiibisid rannikul, filmapilkselt tagasi kutsuwad.

Kuid, ükskõik kuidas ka arenesid lood, mul polnud aega kõhlemiseks ja mõtlemiseks.

Pool jooštates jõudsin masinahoone ees asuwasse koopasse, ja wärawat üles tõstes, hüüdsin ma alla:

"Ruttu, ruttu, poisid! Mii ruttu, kui iganes võimalik, kui oma elust lugu peate! Seth Barker kandku doktor rebelit mõõda üles, lina Beeter Bigh salga lõpul üles tulgu!"

Kuidas nad kõik üles ruttasid!

Waesekesed mõtlesid juba, et kõik on lõppenud, ja nüüd, kus nende lootusetus peaaegu ille pidi minema meeletuheitaks, kostis äkki ja ootamata lunastuse sõna:

"Sumal o'gu kiidetud ja tänatud!" hüistas Beeter Bigh. Rapten on siin!"

"Küll aga ootakime teda walutawa südamega!" täiendas Dolly Benn, niipea kui üles oli jõudnud.

Surusin poisi kätt ja, otades oma rewõwritte, ütlesin:

"Looge põlpiibud wä ja, poisid! Sest tänabõsle a'gab metsik tants mürarikka muusika saatel ja kes teab, kui kaua meie sellest osa jaksame wõtta. Arwestan Teie kõigiga ja weel enam Teie julguse ning sõnakuumisega!"

Nüüd olid nad kõik ülewal, Seth Barker küsis:

"Kuhu nüüd, kapten?"

"Wäitse wärawa raudredeli juure!" kofsiin mina.

Minu sõnad üllatasid neid, sest neil polnud millestki aimu; weegi enam imestasid nad, kui itaallase pole pöörsin, kelle käes oli, nõnda ütelda, meie kõigi elu, ja temalt küsisin:

"Kuidas wõib kergemini üles pääseda, kas siit wõi mereit?"

Itaallase nägu awaldas kõige suuremat hirmu, kui ta wastas:

"Kui nähakse Teid üles ronawat, siis wõib Teid sada korda maha lasta. Ja piis on hädaohtlik asi."

"Kuna ta teised kohale kutsub? Saan aru! Kuid ükstasid kõik, meie peame ka selle wärawa lufustama!"

Mu kaaslastes ei saanud millestki aru, kuid nii kohal seisstes, kuulsiime warsti jälle lärmitsemist ja wafardamist toast, kuhu olin kinni pannud kuus wõi seitse rõõwliisulast, ja see kihutas minu poole juuremale töblustile ja julgusele.

Kui ülewal kaljuserwal wahil seiswad bandiidid seda lärmi kuulewad, siis wõisid nad meie paari minuti jooksul kogu meeslonna kaela kupaatada: siis aga olime kõik jurmalapõeb.

Kõige pealt tuli teesama alumine üks kinni pann, lufu kaudu rõõwliid harilikult siise ja wälja käisid, ja see ukseluut asenes raudredeli tipul, mis wiis peastikõikigu koopast kaljusse raintud korstna kaudu püstloodis otsekõhe wärste õhu kätte.

"Kuidas on lood Teie jalaga, doktor?" küsisin ma kiirelt, kuna ometi teadma pidin, kas wõin ka Duncan Gray'd arweste wõtta wõi mitte.

"Jumala eest, ma ei saa teda just hästi tarwitada", wastas ikstaw wihaselt, sest ta oli kurb, et meid ei saa aidata.

"Siis wlin ma Teid esialgu prona Czerny juure, kus wõite weidi puhata", ütlesin ma, „ja meie kõik loodame, et Teie juba warsti jälle jalu seitate."

Mii rääkides, olime jõudnud juba peaaegu trewikotta, kus ma jälle wõisin kuulda marumüra, mis kostis kinnipandub meeslonna magadistoast.

"On wõimata", ütlesin endamisi, „et wahib ülewal seda põrgulija ei kuule."

Kuid hädaoht ei õhwardanud meid ülevalt, waid seljatagant. Kuidas olin wõinud ka unustada masinahoones wiibiwaid rõõwliid

Need kolm meest tormasid meile mõirates järgi ja jõudsid meleni just esimise käänelu kohal, kus koda weidi awaramaks läks. Gesotjas tormas hiigla suur daanlane, kes ilma sõna

lausumata mu õlest kinni kahmas ja mu ümber mu enese telje rõõras, nii et ma peaaegu maha oleksin luffunud

„Kes ja oled, näu niisu, une?“ küsis ta minu käest wihaft nõretama häälega ja wiubatas raudwikla mu pea kohal.

Küsimus nõudis kaskiwalt wastust.

Kunagi warem, kui wiibisin ford pikemat aega Yokoohamas, olin omandanud paar eeskujutku alseeli-wõtet, ja need näisid siin päris sündjad olewat. Parajasti tahtis daanlane mulle oma wiglaga wastu wahtimist wirutada, kui ma äkki kummardasin ja ta kaenla alla jooksin, mõlema käega ta käerandmest kinni haarasin ja teda ta telje ümber hakkasin keerutama, nii et kõik koidid ta kehast nagisefid.

Walu pärast hirmsasti mõirates, langes ta põlwi, ja juba järjumi'el filmapilgul äigasin seewõrra tugewasti ruskilaga wastu meelekohta, et ta enam hääliki ei teinud ja liikumata lamama jäi.

„Üks ja seitse on kahelja,“ ütlesin ma wihaftelt ja waatasin ringi, mis teised teewad.

Ka need polnud laisjad.

Beeter Bligh oli teisel rõõwliil kõrist kinni, millest kõrtis weel hirmus rõõgatus ja nii walju, et teda wist isegi Harkala-rahnuude juures kuuldi.

Järgmisel filmapilgul aga kuulsin ma tuhmi raginat ja pilbastumist — Beetri ruskilast oli rõõwli nägu weidi hoolimatult puudutanud.

„Noh, küllap sel uust hambaid w ja on, kui ta homme jälle süüa tahab,“ urises Beeter Bigh rahul olles, ja minestanud meest weidi raputades, nagu koer rotti, tõukas ta enesest põlglikult eemale. Seejuures lausudes: „Egast, kapten! Äi algab hästi!“

Situ oli tal õigus, asi algas tõepoolest hästi, kuid eestantija oja langes osaks wäiksele Dolley'e, kes kolmanda Daani hiiglasega tantšis põrgutantsu, millist ma oma elus weel polnud näinud!

Ja nimelt tema täitsa üksi, sest Seth Barker pidi doktor Gray'd kaitsma ja Bennot walmama.

Daanlane pöörles fogu aeg mööda ruumi ja wuhtis oma tugewate ruskilatega ümberringi, kuid ei tuutnud kuidagi wäikest poisst tabada, sest see kargas kui oraw sita ja sinna, ja nii rihti kui daanlane end pööras, seisus pois juba jälle ta kõrwal ja tagus oma wäikse, kuid tugewate ruskilate mehele wastu pihita, selga ja kõhtu, nii et hiiglane kõmas kui tühi tõrs.

„Brawo, Dollh!“ hüüdsin ma naerdes ja oleksin hea meelega seda wõitlust ka wõi tund

aega pealt waadanud, kui mitte asi il'g kiire pol'ks o'itud. Karisin, et ülewal seiswad wahid wõiksid midagi tähele panna, ja et siis kõik o'iks kadunud. Siis sin seepärast juure: „Teine lord wõib jat'ata mu poeg, teine lord. Müüd aga lõpetagu Beeter Bligh see lugu, sest meil on rutt. Egast, Beeter! Kas on wa'mis? Du müüd nadikae a pudrumist kinni?“

Wastamise a'emel osutas Beeter daanlase peale, kes liigutamata maast lamab.

Müüd o'i merealune linn meie käes, ainult wäikesed wärawad tulid weel juleda, et waenlane mitte siise ei saats tungida.

„Siia, poisid!“ hüüdsin ma fergendatud südamega. „Müüd jääb ainult weel üks wäraw kinni panna — teist wõime kaitsta oma sõjariistadega — ja siis oleme Edmund Czerny ta kindlusest tõrjunud!“

Mehed ei saanud küll minu sõnadest aru, kuid tulid siiski julgelt minuga kaasa pikka käiku.

„Kus on raudredel, mida kaudu mehed üles ja alla roniwad?“ pärisin ma itaallase käest, „Näita meile, Regnarte!“

See wärikses kui haawaleht, kuna meie kolme Daani hiiglasega wõitlust pidasime; kui ta aga nägi, et meie wõitjaks jäime, tuli talle ta julgus tajaft.

Nagu ma pärast kuulda sain, wihtlas ta fogu hingega oma kaski'at; seepärast näis temagt meiega nii leppiwat.

Ta wastas minu küsimuse peale:

„Redel on siin teise ukse juures, kapten, kuid see ei aita Teid palju, kuna Teie ju teda ometi tarwitada ei saa. Ülewal redelit tipul seisawad nimelt kaks sõjar istus wahti, kes Teid kobe ilma halastuse ja armuta maha lajewad, niipea kui Teid filmawad.“

„Kui nad aga mind ei nde, mis siis?“ küfisin õigu kehitudes.

Lõmbasin oma rewolwert kufe winna ja awasin raudukse, mida mulle itallane olt nädanud. Jõudsin kaunis ruumikasse, kuid pimebasse awausse, nii et ma esialgu suurt redelit, mis seisus teise pool seinakääres, suguqi ei näinud. Kuid waewalt oli mu silm weidi pimedusega harjunud, ei näinud ma mitte ainult redelit, waid nägin isegi taewast oma pea kohal: wäikest, nelinurgelist sinilaitu, milles helkifid paar tähte, kuid nii kõrgel ülewal, nagu oleksin asunud kusagil kaewupõhjas.

„See siis on teine wäraw! lausufin endamisi. (Järgneb).

Riidekauba tarvitajaid rahuldab suure walikuga, hea kaubaga ja õiglaste hindadega

Helsingi riidekauplus

TALLINNAS, W. Karja tänaw 7/24, Kõnetr. 12-09.

SUURES WALIKUS: Inglis-, Soome- ja kodumaa wabrikute riided. Willased kleidi-, mantli- ja kostüümiriided. Pesu-, linased-, mööbli-, madratsi- ja põrandariided. Seinawaibad, kardinad, wooditekid, suured rätikud, laudlinad, wahariie jne. jne.

Äri laiendatud ruumide ja täiendatud senini puudunud kaupadega.

HEINR. LAGUS

Tallinn, Müüriwahe t. 16, uks B.

Telefon 12-53.

Ladus alati saadawal:

Nafta

Masuut

Petroleum

Bensiin

Masina-

Tsilindri-

Mootor-

Waseliin-

Spindli-

Wärnits

Wankrimääre

Karbolineum

Terpentiin

Puutõrw, Katusetõrw, Katusepapp,

Seebikiwi, Liim, Kriit, Pesusooda.

õli

Raamatukogudele, koolidele ja kirjandus-armastajatele!

Raamatukogu, olgu ta seltsis, koolis või kodus — nõuab alalist ja mitmekesist täiendamist, et iga lugeja leiaks oma maitse- ja ettevalmistuskohast lugemist.

Kuid raamatute valik on väga tülikas ja raskestatud, sest et meil seni puudub täielik raamatute nimestik — mis ei lase kiires korras ära otsustada, millised raamatud tuleksid muretseda, et kogu tõesti täieneks nimelt mitmekesise ja igale maitsele ja arenemisastmele vastava kirjajara poolest.

Teiseks teeb omapoolt takistusi raamatute hind.

Mõlemas suhtes võib vastu tulla ajakiri „Romaan“; esiteks, ta võimaldab kõige mitmekesisema valiku sisu mõttes; teiseks, ta hind on kättesaadav kõige vähemalegi kui raamatukogule ja koolile.

Aastakäik 1922,

mida veel piiratud arwul saada, maksab oma 576 suure lehekülje peale vaatamata — kõigest 500.— marka; ta sisus leidub 7 romaani, hulk novelle ja uudisjutte 49 rahwuse kirjanikkude sulest.

Aastakäik 1923,

mida veel weidi rohkem tagawaraks, maksab 750.— marka; lehekülgede arw 744; siin leidub terweni 11 romaani, hulk novelle ja lühemat kirjandust 51 rahwuse sulest.

Tellida võib kas posti järelmaksuga või raha ette saates talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän. 16 (uks B, Laenu-panga majas).

Tellimisi 1924 aasta peale võetakse veel vastu.